

**YETİŞKİNLERDE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMASI VE BENLİK
SAYGISININ İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI ÜZERİNDEKİ YORDAYICI
ROLÜ**

ARDA KÜÇÜKYILDIZ

**IŞIK ÜNİVERSİTESİ
ŞUBAT, 2022**

YETİŞKİNLERDE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMASI VE BENLİK
SAYGISININ İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI ÜZERİNDEKİ YORDAYICI
ROLÜ

ARDA KÜÇÜKYILDIZ

Işık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans
Programı, 2022

Bu tez, Işık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'ne Yüksek Lisans (MA)
derecesi ile sunulmuştur.

IŞIK ÜNİVERSİTESİ
ŞUBAT, 2022

İŞIK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YETİŞKİNLERDE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMASI VE BENLİK SAYGISININ
İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI ÜZERİNDEKİ YORDAYICI ROLÜ

ARDA KÜÇÜKYILDIZ

ONAYLAYANLAR:

Prof. Dr. Feryal Çam Çelikel
(Tez Danışmanı)

Işık Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Emel Erdoğan

Işık Üniversitesi

Doç. Dr. Fatma Yeşim Can

İstanbul Gedik Üniversitesi

ONAY TARİHİ: 04/02/2022

THE ROLE OF CHILDHOOD TRAUMA AND SELF ESTEEM IN PREDICTING CODEPENDENCY

ABSTRACT

In this study, it was aimed to examine the predictive role of childhood traumas and self-esteem on codependency in adults living in Turkey. A total of 429 participants, 228 females and 201 males, between the ages of 19-70 were reached via the internet. The mean age of the sample was 34.77 ± 11.56 . Of the participants, 213 (49.7%) were married and 216 (50.3%) were romantically involved. The Sociodemographic and Other Information Form, the Childhood Trauma Scale, the Self-Esteem Scale and the Codependency Scale were used in the study. The independent sample t-test was used to examine the effects of sociodemographic variables on childhood traumas, self-esteem and codependency and Pearson correlation and regression analyzes were used to test the hypotheses of the research. According to the results of the study, codependency is a significant predictor of emotional neglect and abuse, which is one of the sub-dimensions of CTQ, and excessive protection-control codependency in married participants. In those participants in a romantic relationship, it was found that physical neglect and abuse, emotional neglect and abuse, which are sub-dimensions of CTQ, were significant predictors of codependency. The findings reveal that the self-esteem variable is a significant predictor of codependency among married and romantically involved participants. This study points out the importance of traumatic experiences and self-esteem of individuals in early and young adulthood on their future dependency levels in spouse/partner relationships. These findings indicate significant relationships between different types of childhood trauma, codependency and self esteem.

Key words: Trauma, Childhood Trauma, Neglect, Abuse, Self-esteem, Codependency

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMASI VE BENLİK SAYGISININ İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI ÜZERİNDEKİ YORDAYICI ROLÜ

ÖZET

Bu çalışmada Türkiye’de yaşayan yetişkinlerde çocukluk çağı travmalarının ve benlik saygısının, ilişki bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Oluşturulan anketler internet üzerinden 228’i kadın (%53,1) 201’i erkek (%46,9) olmak üzere toplam 429 katılımcıya ulaştırılmıştır. Örneklem yaş ortalaması $34,77 \pm 11,56$ olup 19-70 aralığındadır. Katılımcıların 213’ü evli (%49,7), 216’sı romantik ilişkisi olan bekar (%50,3) bireylerdir. Çalışmada Sosyodemografik ve Diğer Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travma Ölçeği (ÇÇTÖ), Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RSBÖ) ve Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ) kullanılmıştır. Araştırmada sosyodemografik değişkenlerin çocukluk çağı travmaları, benlik saygıları ve ilişki bağımlılığı üzerindeki etkisini incelemek için bağımsız örneklem t-testi, başlıca hipotezlerini test etmek için ise Pearson korelasyon analizi ve regresyon analizleri kullanılmıştır. Yapılan analizin sonuçlarına göre evli katılımcılarda ÇÇTÖ alt boyutlarından duygusal ihmal ve istismar ile aşırı koruma-kontrol ilişki bağımlılığının anlamlı bir yordayıcısıdır. Romantik ilişkisi olan katılımcılarda ise, ÇÇTÖ alt boyutlarından fiziksel ihmal ve istismar ile duygusal ihmal ve istismarın ilişki bağımlılığının anlamlı bir yordayıcı olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bulgular, benlik saygısı değişkeninin hem evli olan hem de romantik ilişkisi olan bekar katılımcılar için ilişki bağımlılığı anlamlı bir şekilde yordadığını ortaya koymaktadır. Bu çalışma, bireylerin erken dönem ve genç erişkinlikte yaşadıkları travmatik yaşantıların ve benlik saygılarının, gelecekte eş/partner ilişkilerindeki bağımlılık düzeylerinin üzerindeki önemini işaret etmektedir. Araştırmanın bulguları doğrultusunda ilişki bağımlılığının, çocukluk çağı travma alt boyutları ve benlik saygısı ile ilişkili olduğu gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Travma, Çocukluk Çağı Travması, İhmal, İstismar, Benlik Saygısı, İlişki Bağımlılığı.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans süreci boyunca çalışmamın her aşamasında hiçbir desteğini esirgemeyen, her türlü yönlendirmede bulunan çok değerli tez danışmanım Prof. Dr. Feryal Çam Çelikel'e ve akademik hayatım boyunca bilgi birikimini bizden esirgemeyen, etik kuralları ilkimiz haline getiren tüm hocalarıma sonsuz teşekkür ederim. Bu zorlu süreçte tüm bilgi birikimi ve akademik duruşu ile her zaman bir e-posta uzaklıkta olan saygı değer tez danışanıma ayrıca tekrar teşekkürlerimi sunarım. Tez çalışmamın veri toplama sürecinde tüm içtenliği ile yanımda olan tüm arkadaşlarıma ve aileme teşekkürü bir borç bilirim. Hayatımın her döneminde desteklerini esirgemeyen Fatma Küçükyıldız, İrfan Küçükyıldız ve Acar Küçükyıldız'a teşekkür ederim. Hayatımın her alanında yanımda olan yakın arkadaşlarım Arman Boyacıoğlu, Gönenç Büyükhelvacıoğlu ve Onur Ceyhan'a bu zorlu süreçteki destekleri için çok teşekkür ederim.

Arda KÜÇÜKYILDIZ

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	i
ABSTRACT	ii
ÖZET	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	viii
BÖLÜM 1	1
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı	2
1.2 Araştırmanın Önemi ve Özgünlüğü	2
1.3 Araştırmanın Hipotezleri	2
1.4 Araştırma Soruları	4
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları	4
BÖLÜM 2	5
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1 İlişki Bağımlılığı	5
2.1.1 İlişki Bağımlılığının Aşamaları	6
2.1.1.1 İlk Aşama	6
2.1.1.2 Orta Aşama.....	7
2.1.1.3 Son Aşama.....	7
2.1.2 İlişki Bağımlılığında Risk Faktörleri.....	8
2.1.2.1 Ailede Alkol Kullanımı	8
2.1.2.2 Ailedeki Fiziksel ve Ruhsal Rahatsızlıklar.....	8
2.1.2.3 Ebeveynlik Stilleri	8
2.1.2.4 Bağlanma Stilleri	9
2.1.2.5 Kişilik Özellikleri	9
2.1.2.6 Cinsiyet.....	9
2.1.2.7 Olumsuz Aile Yaşantısı.....	10

2.2	Travma Kavramı	10
2.2.1	Çocukluk Çağı Travmaları	12
2.2.1.1	Çocukluk Çağı Travmalarının Tanımı ve Tarihçesi	12
2.2.1.2	Çocukluk Çağı Travmalarının Epidemiyolojisi	13
2.2.2	Çocukluk Çağı Travma Türleri	14
2.2.2.1	Fiziksel İhmal	14
2.2.2.2	Fiziksel İstismar	15
2.2.2.3	Cinsel İstismar	16
2.2.2.4	Duygusal İhmal	17
2.2.2.5	Duygusal İstismar	18
2.2.2.6	Aşırı Kontrol-Koruma	19
2.3	Benlik Kavramı ve Benlik Saygısı	19
2.3.1	Benlik Kavramı	19
2.3.2	Benlik Saygısı	21
2.3.3	Benlik Saygısına Etki Eden Faktörler	22
2.4	İlişki Bağımlılığı, Benlik Saygısı ve Çocukluk Çağı Travmaları Üzerine Çalışmalar	22
BÖLÜM 3	26
3. YÖNTEM	26
3.1	Örnekleme	26
3.2	Veri Toplama Araçları	26
3.2.1	Bilgilendirilmiş Onam Formu	26
3.2.2	Sosyodemografik ve Diğer Bilgi Formu	27
3.2.3	Çocukluk Çağı Travma Ölçeği (ÇÇTÖ)	27
3.2.4	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)	27
3.2.5	Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ)	28
3.3	İstatistiksel Analiz	29
BÖLÜM 4	30
4. BULGULAR	30
4.1	Örneklemin İncelenmesi	30
4.1.1	Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri	30
4.1.2	Katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları, Benlik Saygısı ve İlişki Bağımlılığı Düzeyleri	31
4.2	Ölçeklerin İncelenmesi	32
4.2.1	Ölçeklerin Normallik Dağılımları	32
4.2.2	Ölçeklerin Güvenilirlik Analizleri	32

4.3 Ölçek Puanlarının Sosyodemografik Bilgiler Bakımından İncelenmesi.....	33
4.4 Örneklemin Ölçek Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	35
4.5 Regresyon Analizleri.....	40
BÖLÜM 5.....	45
5. TARTIŞMA	45
BÖLÜM 6.....	52
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	52
KAYNAKÇA	54
EKLER.....	63
EK A FORM VE ÖLÇEKLER.....	63
A.1 Bilgilendirilmiş Onam Formu	63
A.2 Sosyodemografik ve Diğer Bilgi Formu	64
A.3 Çocukluk Çağı Travma Ölçeği.....	65
A.4 Benlik Saygısı Ölçeği.....	68
A.5 İlişki Bağımlılığı Ölçeği.....	69
EK B ETİK KURUL ONAYI	72
ÖZGEÇMİŞ.....	73

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 4.1 Örneklemin sosyodemografik özellikleri	31
Tablo 4.2 Örneklemin ölçek puan ortalamaları ve puan aralıkları.....	31
Tablo 4.3 Ölçeklerin normallik testi sonuçları.....	32
Tablo 4.4 Ölçeklerin güvenilirlik analizleri	33
Tablo 4.5 Cinsiyet, medeni durum ve eğitim gruplarına göre ölçek puanlarının karşılaştırılması	37
Tablo 4.6 Çalışmada kullanılan ölçekler arasındaki korelasyonlar	39
Tablo 4.7 Doğrusal regresyon analizi sonuçları.....	41
Tablo 4.8 Çoklu regresyon.....	43
Tablo 4.9 Çoklu regresyon.....	44

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

İlişki bağımlılığı, bireylerin bağımlı oldukları kişilerin üzerinde kontrol sahibi olmaya çalışırken kendi duygu ve düşüncelerinden uzaklaşması olarak tanımlanmaktadır (Giordano, Lindley & Hammer, 1999). Literatürde bu kavramın diğer bir tanımı ise, bireylerin başkaları tarafından önemsenmeme algısıyla birlikte, ilişkide terkedilme ve reddedilme durumuna karşı fazla duyarlı olmaları şeklinde açıklanmaktadır (Wells ve ark., 2006). İlişki bağımlılığına yönelik yapılan çalışmalar, ilişki bağımlılığının aile içerisinde yaşanan olumsuz yaşantılardan kaynakladığını ve düşük benlik algısı ile karakterize olduğunu öne sürmüştür (Wright & Wright, 1999). Literatürdeki ilişki bağımlılığının önemi vurgulayan Lancer (2017), bu bağımlılığın da diğer ruhsal rahatsızlıklar gibi tanı ve tedavisi geciktiğinde kronik hale gelebileceğini ve ilişki bağımlılığına erken dönemdeki olumsuz yaşantıların zemin hazırladığını belirtmiştir.

Çocukluk çağı travmaları, bireylerin erken dönemde veya genç erişkinlikte maruz kaldığı fiziksel ve duygusal istismar ve ihmali ile cinsel istismarın yanı sıra aile büyüklerinin kaybı, göç, şiddet içeren unsurlara tanık olma, kazalar ve doğal afetler şeklinde tanımlanmaktadır. Şar (2014) çocukluk çağında yaşanan stres faktörünün travmaya dönüşmesinde, stres şiddeti ve aile için koşulların uygun olmaması ile ilişki olduğunu vurgulamıştır. Ek olarak, erken dönemde yaşanan olumsuz yaşantıların bireyin tüm hayatını etkileyebilecek psikolojik olgular yaratabileceğinin altını çizmiştir. Erken çocukluk döneminde aile içerisinde ihmal veya istismara uğrayan bireylerin, yetişkinliğe geçiş dönemlerinde aşırı bağlanma tutumu gösterebildikleri ve bu tutumun gelecek ilişkilerinde bağımlılık meydana getirebileceğinin üzerinde durulmuştur (Arslan, Hamarta, Özyeşil & Saygın, 2011).

Coopersmith (1967) benlik saygısını, bireylerin kendisi ile ilgili algılarının yeterli, önemli ve değerli olması ile bağdaştırması olarak tanımlamaktadır. Literatürde yer alan diğer bir benlik saygısı tanımı ise, benlik saygısını kişinin kendine yetebilmesi ve değer vermesi olarak tanımlayarak belirleyici faktörün kendini onaylayabilmek olduğunun altını çizmiştir (Tafarodi & Swan, 1995). Benlik saygısı düşük olan bireylerde, kendilerine karşı değersizlik ve yetersizlik şemalarının ön planda olduğu belirtilmiştir (Blatt & Zuroff, 1992). Literatür incelendiğinde, benlik saygısı düşük olan bireylerin ilişkilerinde bağımlı örüntü sergileyebildikleri vurgulanmıştır (Wells ve ark., 2006).

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada yetişkinlerde çocukluk çağı travmalarının ve benlik saygısının, ilişki bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2 Araştırmanın Önemi ve Özgünlüğü

Literatür incelendiğinde Türkiye’de ilişki bağımlılığı üzerine halen çok sayıda araştırma olmadığı dikkat çekmektedir. İlişki bağımlılığı kendi fiziksel tezahürlerine sahip olan, aile içerisindeki bireylerin bağımlılık düzeylerinden etkilendiği düşünülen ve tedavi edilebilir bir tanı olarak tanımlanmaktadır (Gieryski & Williams, 1986). İlişki bağımlılığı düzeyi yüksek olan bireylerin başkaları tarafından önemsenmeme algısıyla birlikte, ilişkide terkedilme ve reddedilme durumuna karşı fazla duyarlı oldukları, aynı zamanda bağımlı davranış gösteren bireylerin düşük benlik saygısı olan kişiler olduğuna vurgu yapılmıştır (Wells ve ark., 2006). Cermak (1986; Akt: Martin & Piazza, 1995), ilişki bağımlılığının kişinin sağlığını tehdit eden bir kişilik bozukluğu olarak tanımlamıştır. Literatür incelendiğinde, bu çalışmada ölçülmesi ve analiz edilmesi planlanan değişkenlerin tümünü içeren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın gelecek araştırmalara ışık tutması beklenmektedir.

1.3 Araştırmanın Hipotezleri

H1: Evli katılımcılarda çocukluk çağı travması toplam puanının, ilişki bağımlılığını pozitif yönde yordaması beklenmektedir.

a. Evli katılımcılarda çocukluk çağı travması fiziksel istismar alt boyut

- ortalaması, ilişki bağımlılığını pozitif yönde yordayacaktır.
- b. Evli katılımcılarda çocukluk çağı travması fiziksel ihmal alt boyut ortalaması, ilişki bağımlılığını pozitif yönde yordayacaktır.
 - c. Evli katılımcılarda çocukluk çağı travması duygusal ihmal alt boyut ortalaması, ilişki bağımlılığını pozitif yönde yordayacaktır.
 - d. Evli katılımcılarda çocukluk çağı travması duygusal istismar alt boyut ortalaması, ilişki bağımlılığını pozitif yönde yordayacaktır.
 - e. Evli katılımcılarda çocukluk çağı travması cinsel istismar alt boyut ortalaması, ilişki bağımlılığını pozitif yönde yordayacaktır.
 - f. Evli katılımcılarda çocukluk çağı travması aşırı koruma-kontrol alt boyut ortalaması, ilişki bağımlılığını pozitif yönde yordayacaktır.
- H2: Romantik ilişkisi olan katılımcılarda çocukluk çağı travması toplam puanının, ilişki bağımlılığını pozitif yönde yordaması beklenmektedir.
- a. Romantik ilişkisi olan katılımcılarda çocukluk çağı travması fiziksel istismar alt boyut ortalaması, ilişki bağımlılığını pozitif yönde yordayacaktır.
 - b. Romantik ilişkisi olan katılımcılarda çocukluk çağı travması fiziksel ihmal alt boyut ortalaması, ilişki bağımlılığını pozitif yönde yordayacaktır.
 - c. Romantik ilişkisi olan katılımcılarda çocukluk çağı travması duygusal ihmal alt boyut ortalaması, ilişki bağımlılığını pozitif yönde yordayacaktır.
 - d. Romantik ilişkisi olan katılımcılarda çocukluk çağı travması duygusal istismar alt boyut ortalaması, ilişki bağımlılığını pozitif yönde yordayacaktır.
 - e. Romantik ilişkisi olan katılımcılarda çocukluk çağı travması cinsel istismar alt boyut ortalaması, ilişki bağımlılığını pozitif yönde yordayacaktır.
 - f. Romantik ilişkisi olan katılımcılarda çocukluk çağı travması aşırı koruma-kontrol alt boyut ortalaması, ilişki bağımlılığını pozitif yönde yordayacaktır.
- H3: Evli katılımcılarda benlik saygısı toplam puanının, ilişki bağımlılığını negatif yönde yordaması beklenmektedir.
- H4: Romantik ilişkisi olan katılımcılarda benlik saygısı toplam puanının, ilişki bağımlılığını negatif yönde yordaması beklenmektedir.
- H5: Evli katılımcılarda çocukluk çağı travmasının ve düşük benlik saygısının birlikte, ilişki bağımlılığını pozitif yönde yordaması beklenmektedir.

H6: Romantik ilişkisi olan katılımcılarda çocukluk çağı travmasının ve düşük benlik saygısının birlikte, ilişki bağımlılığını pozitif yönde yordaması beklenmektedir.

1.4 Araştırma Soruları

1. Cinsiyetler arasında ölçekten alınan puanlar bakımından anlamlı bir fark var mıdır?
2. Farklı medeni durumlar arasında ölçekten alınan puanlar bakımından anlamlı bir fark var mıdır?
3. Eğitim düzeyleri arasında ölçekten alınan puanlar bakımından anlamlı bir fark var mıdır?

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmaya katılan kişilerden elde edilecek olan verilerin analizi kullanılacak olan analiz yöntemleriyle sınırlıdır.
2. Araştırma Türkiye’de yaşayan ve 18 yaşını doldurmuş olan yetişkin grubu ile sınırlıdır.
3. Araştırma bulguları, ‘Sosyodemografik ve Diğer Bilgi Formu’, ‘Çocukluk Çağı Travma Ölçeği’, ‘Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği’ ve ‘Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği’ yanıtlarıyla kısıtlıdır.
4. Araştırmanın doğası korelasyonel (ilişkisel) olduğu için varılacak sonuçlar üzerinde herhangi bir neden sonuç ilişkisi kurulmayacaktır.

BÖLÜM 2

2. GENEL BİLGİLER

2.1 İlişki Bağımlılığı

İnsanlar yaşamlarının başladığı ilk andan itibaren çevresiyle ilişki halindedir. Kurulan ilişki geçirilen zamana göre değişkenlik göstererek, kısa süreli ya da uzun süreli olabilir. İnsanların çevreleriyle kurduğu etkileşim kişilerarası ilişkileri oluşturmaktadır (Mukba, 2013).

Kişilerarası ilişkilerde bireyin benlik saygısı ve kendine olan güveni ilişkilerindeki rollerini etkilemektedir. Kişinin kendini önemli ve değerli görmediği durumlarda, karşısındaki kişiye karşı aşırı ilgi göstermesi ve koruyucu tutum sergilemesi bağımlılık kavramını meydana getirebilmektedir. Benlik saygıları gelişmemiş olan bireyler, ilişkilerinde kontrolsüz bir şekilde bağlanarak dengeli bir ilişkiden uzak bir tutum sergileyebilmektedir (Topkara, 2011).

Rounsaville (1979), ilişki bağımlılığını tanımlarken herhangi bir şekilde cinsiyet ayrımı ve kimyasal bağımlılık olmadan, kişinin bir diğeriyle gerçekleştirdiği aşırı kontrollü bağlanma şekli olarak nitelendirmiştir.

İlişki bağımlılığı terimi ilk olarak alkol ve madde bağımlılığı olan kişinin eşi tarafından bağımlı olan kişinin ihtiyaçlarının giderilmesi ve kişiyi başkalarına karşı korumak ile karakterize bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Bu durumda, alkol veya madde bağımlısı olan eş bağımlılığını sürdürebilir hale gelirken, kendisini korumaya çalışan eş ise karşısındaki kişiye karşı bağımlı hale gelmektedir (Wright and Wright, 1999).

İlişki bağımlılığı kavramı 1989 yılında ‘‘Uluslararası İlişki Bağımlılığı Konferansı’’ tarafında tanınmış olan bir bağımlılık türü olup, kişilerin sosyal, kişisel ve ailesel yaşamlarında geri dönüşü zor olabilecek bozulmalara yol açabilecek bir

kavram olarak tanımlanmıştır (Tolstikova, 2010). İlişki bağımlılığı kavramının diğer bir tanımına göre, bireylerin karşılıklı olarak yaşadıkları bağımlı durumu besledikleri, koruyucu ve destekleyici birey ile bağımlı olan birey arasında gelişen patolojik bir etkileşim olarak karşımıza çıkmaktadır (Ançel, 2012). İlişki bağımlılığını kişinin kendi gereksinimlerini yok sayarak bağımlı olduğu kişiyi kaybetme korkusuyla bir başkasına aşırı biçimde eğilmesi olarak tanımlayan Rusnakova (2014), bu ilişki biçiminde bağımlı olan tarafın ilişkide meydana gelebilecek herhangi problemden kendini sorumlu tuttuğunu ve yoğun biçimde suçluluk duygusu hissettiğinin altını çizmiştir.

Kalkan (2008), ilişki bağımlılığının iki taraflı olarak beslenen bir döngü haline geldiğini, bağımlı olan tarafın öz benliğini ve duygularını yaşamayı tercih etmeyerek partnerini memnun etmeye odaklandığını vurgulamıştır. Ek olarak, bu bağımlılığın öğrenilmiş çaresizlik kavramı ile ilişkilendirilebileceğini, bağımlı kişinin partnerini kaybetme korkusu ile kişiye duyduğu bağımlılığın seviyesinin giderek arttığını belirtmiştir. Bu açıdan bakıldığında, bağımlı kişi yaşadığı zorlayıcı deneyimlerin kendisine uzun vadeli olmasa bile iyi geldiği hissi ile sürekliliğini sağladığını ve özünden giderek uzaklaşarak bağımlılığı sürdürücü etki yarattığının altını çizmiştir.

İlişki bağımlılığı ile ilgili yapılan çalışmalar bağımlılığın bireyin hayatında yaşamış olduğu ihmal, istismar, travma ve stres içeren yaşam olayları ile bağlantılı olduğunu göstermektedir (Loughead, 1991). Buna benzer şekilde, ilişki bağımlılığı kavramı kişinin kendini değerlendirmesi sonucu edindiği düşük benlik saygısı, terk edilme endişesi ve karşısındaki kişiyi kontrol altında tutma davranışı ile karakterizedir (Kalkan, 2008).

2.1.1 İlişki Bağımlılığının Aşamaları

Lancer (2017) ilişki bağımlılığı kavramının kişilerin erken dönemde yaşadıkları olumsuz yaşantılar sonucu ortaya çıkan ve kişinin ileriki yaşamında sağlığını ve ilişkilerini olumsuz yönde etkileyen bir tutum olarak nitelendirmektedir. İlişki bağımlılığının ilk, orta ve son aşama olarak üç fazda gerçekleştiğini belirtmektedir.

2.1.1.1 İlk Aşama

İlişki bağımlılığının ilk aşamasında bireyin kendilik değerini ve öz saygısını bir diğerinin gereksinimlerini karşılayarak, bir başkasına bakıcılık yaparak elde etme eğilimindedir. Bu durumun genellikle aile içerisinde yaşanan sorunlardan meydana

geldiği ve karşısındaki insan üzerinde aşırı bir şekilde kontrol sahibi olmaya çalıştığı gözlemlenebilir (Beattie, 1992). İlk aşamada kişi bakıcılık rolünü üstlendiğinde, artık hayatında ön plana koyduğu kişi kendisi değildir ve bu tutum bağımlı kişinin bir diğerine kontrolsüz şekilde bağlanması ile sonuçlanır. Ek olarak, ilişki bağımlılığı besleyen temel etmenlerden bir diğeri ise, bağımlı olan kişinin karşısındaki kişinin hatalı davranışlarına karşı yoğun bir tolerans göstermesi ve bu davranışlar sonucunda kendini sorumlu hissetmesidir (Lancer, 2012).

2.1.1.2 Orta Aşama

İlişki bağımlılığında orta aşamada en sık görülen durumlardan biri kişinin kendine karşı yargılayıcı tutumudur (Beattie, 1992). İlişki içerisinde karşı tarafın gereksinimlerine odaklanmış olan birey orta aşamada benliğini arka planda tutar. Bu noktada kişinin benlik saygısından düşüş gözlemlenir. Bağımlılığın süresi ve seviyesi arttıkça, kişinin ailesel, sosyal ve kişisel yaşamında kaygı, izolasyon ve obsesif davranışlar görülmektedir. Ek olarak, kişi içinde bulunduğu durumu olduğu gibi kabul etmek yerine inkâr savunma mekanizmasını kullanır. Bağımlı olan kişinin içinde bulunduğu bu durum sonucunda öfkeli davranışlar ve beklentilerinin karşılanmamasına bağlı olarak hayal kırıklığı meydana gelmektedir (Lancer, 2017). Bağımlı kişi duygusal olarak zarar gördüğü zararın kendisine hissettirdiği duygudan uzaklaşmak için çeşitli savunma mekanizmalarına başvurabilir (Mukba, 2013).

2.1.1.3 Son Aşama

İlişki bağımlısı birey son aşamaya geldiğinde benlik saygısı ciddi seviyede düşmüştür. Bununla birlikte depresif duygu durumu, öz bakım eksikliği ve başka bağımlılıklar geliştirebilir. Ek olarak, fiziksel sağlığı da olumsuz yönde etkilenerek vejetatif işlevlerinde (yemek, uyku, sindirim) bozulmalar gözlemlenebilir (Lancer, 2017). Bu aşamaya gelmiş olan ilişki bağımlılıklarında bağımlı olan kişi öfkesini kontrol etmekte zorlanır. Karşısındaki kişiyi kontrol etme eğilimi ilk aşamalara göre daha fazladır. Bedensel olarak bitkin hissedebilir ve bedensel sağlığını koruyamayabilir (Beattie, 1992). Tüm bu zorlayıcı deneyimlere rağmen kişi, bağımlı olunan kişiyle olan ilişkisini sonlandırmakta güçlük yaşamaktadır (Mukba,2013).

2.1.2 İlişki Bağımlılığında Risk Faktörleri

2.1.2.1 Ailede Alkol Kullanımı

Aile içinde alkol ve madde kullanımının ilişki bağımlılığına sebep olabileceğini destekleyen araştırmalar bulunmaktadır (Knudson ve Terrell, 2012). Birey erken dönemde alkolik bakım verenler tarafından yetiştirildiğinde aile içindeki olumsuz dinamikler çocukların benlik saygılarının gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle, alkolik ebeveyn ile büyüyen çocukların ileriki yaşamlarında alkolik bireylerle ilişki kurma olasılığı daha yüksektir (Sher, 1997). Aile içindeki alkol kullanan kişi sayısı ve bakım verenler ile çocuk arasındaki iletişim şekli bireyin gelecekteki ilişki bağımlılığı riskini arttıran etmenler arasındadır (Mukba, 2013).

2.1.2.2 Ailedeki Fiziksel ve Ruhsal Rahatsızlıklar

Fuller ve Warner (2000), aile fertlerindeki fiziksel ve ruhsal hastalıkların aile içindeki endişe ve stres olgularını arttırdığını belirtmiştir. Fiziksel ve ruhsal bozukluklar yaşanan ailelerde bakım ihtiyacı olan kişilerle birlikte büyüyen bireylerde bir diğere karşı daha ilgili olma ve bakıcılık tutumları daha sık görülür. Bu durum ilerleyen zamanlarda kişilerin ilişkilerinde de bu tutumu sürdürmelerine sebep olabilir. Yapılan araştırmalar bireyin aile içinde fiziksel veya ruhsal rahatsızlığı olan kişilere karşı gösterebileceği bakıcılık rolünün ilişki bağımlılığındaki temel risk faktörleri arasında olduğunu göstermektedir. Birey bakıcılık rolünü üstlendiği süreye bağlı olarak bu tutumu ilişkilerinde de göstermeye meyilli olabilmektedir (Cooper, 1995). Literatürde de görüldüğü üzere, aile içindeki ruhsal veya psikolojik bozukluklara maruz kalan bireylerin ilişkilerinde bağımlı örüntü gösterme risklerini arttırmaktadır (Akhunlar, 2010).

2.1.2.3 Ebeveynlik Stilleri

Literatürdeki ebeveynlik stilleri arasında bulunan ‘aşırı otoriter ve baskıcı anne baba tutumu’ çocukların gelişimleri sırasında ihtiyaç duydukları özgürlükçü tutumdan uzaktır. Otoriter ve baskıcı ebeveyn stiliyle büyüyen kişiler aileleri tarafında aşırı kontrol altında tutulabilirler. Bu durumun bir sonucu olarak çocuklarda çekingen, otoriteye boyun eğen bir tutum görülebilir. İlişki bağımlılığının etkenlerinden biri olan kendinden uzaklaşma olgusu, baskıcı ebeveynlerle büyüyen bireylerde kişinin ailede öğrenmiş olduğu çekingenlik ve yalnızlık duyguları ile ortaya çıkabilmektedir

(Crothers ve Warren, 1996). Bunun yanı sıra, bazı ailelerde çocuklar baskıcı ve otoriter stilin tam aksine aşırı serbest şekilde büyürler. Bu durum çocukların kendilerini denetleticiyi bir mekanizma oluşturmamalarını sağlayarak, benlik saygılarındaki gelişimi olumsuz yönde etkilemektedir. Benlik saygısı düşük olan bireylerin ilişkilerinde bağımlı tutum içerisinde olduğu bilinmektedir (Mukba, 2013).

2.1.2.4 Bağlanma Stilleri

Literatür incelediğinde bireylerin bağlanma stilleri güvenli, kaçınan ve saplantılı olarak üç ana grupta değerlendirilmektedir. Bu bağlanma stillerinden saplantılı bağlanma stili olan bireylerin kendilerini önemsiz, sevilmeye değmeyen ve ilişkilerinde başkalarının onayına ihtiyaç duyanlardan oluşmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin ilişkilerinde karşısındakini kontrol etme eğilimi daha fazladır. Güvenli bağlanan bireyler ilişkilerinde kendilerini değersiz hissettikleri durumlarda aktif rol oynayabilmektedirler (Springer, 1998). Bu durum saplantılı bağlanan bireylerde güvenli bağlanan bireylere göre ilişki bağımlılığı riskini arttırmaktadır.

2.1.2.5 Kişilik Özellikleri

Bireylerin ilişki bağımlılığındaki önemli risk faktörlerinden biri de kişilik özellikleridir. Stafford (2001), bireylerin kişilik özellikleri arasında düşük benlik saygısı, endişeli ve sosyal olarak içe dönük olanların ilişkilerindeki bağımlılık ihtimalini arttırabileceğini vurgulamaktadır. Kişilik özelliklerinden biri olan kaygılı bireylerde stres faktörü ön plandadır. Bununla birlikte ilişkilerinde sınırları belirleyememek, kontrolsüz ve dürtüsel hareket etmek bireylerin ilişki bağımlısı olmalarında etkili olabilmektedir (Jeremiah ve Joan, 1993). Ek olarak, kişilik özelliklerinden biri olan düşük benlik saygısı bireylerin kaygı düzeylerini arttıran bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun bir sonucu olarak birey ilişkisinde bağımlılık gösterebilmektedir (Burger, 2004).

2.1.2.6 Cinsiyet

Literatür incelendiğinde kadınlar ve erkeklerin toplumsal normlara bağlı olarak ilişkilerindeki bağımlılık düzeylerinde farklılık görülmüştür. Kadınların hayatlarını birleştirdikleri kişiye ekonomik olarak bağımlı oldukları durumlarda, bu durum duygusal olarak bağımlılık düzeylerini arttırmaktadır. Bu nedenle, ilişki

bağımlılığında erkeklere göre daha yüksek risk taşımaktadırlar. Ek olarak kadınların toplumsal normlar nedeniyle kişilik özelliklerinin şefkatli ve bir diğeri için emek gösteren yanları kadınları ilişki bağımlısı olmada risk altında bulundurabilir (Irvine, 1995). İlişki bağımlılığında cinsiyet faktörü incelendiğinde, ilişki içerisinde kadınların erkeklere göre partnerinin ihtiyaçlarına daha fazla odaklanmasının kadınları ilişki bağımlılığına daha yatkın hale getirdiği vurgulanmıştır (Granello ve Beamish, 1998). Ek olarak, yürütülen araştırmalarda erkeklerin ilişki bağımlılığı düzeylerinin incelenmesinde toplumsal normların etkili olduğu, erkeklerin ilişki bağımlılığı belirtilerini kadınlara göre daha az yansıtmaları sebebiyle tanının zorlaştığı belirtilmektedir (Martsolf ve ark., 1999).

2.1.2.7 Olumsuz Aile Yaşantısı

Yapılan araştırmalar ilişki bağımlılığı kavramının aile içerisinde gerçekleşen olumsuz yaşantılarla bağlantılı olduğunu göstermektedir. Beattie (1992), aile fertlerinden alkol ve madde kullanımı olan ailelerde ilişki bağımlılığı kavramının daha sık görüldüğünü belirtmiştir. Bununla birlikte, bireylerin erken dönemde aile içinde yaşadıkları ihmal, istismar ve travma yaşantılarının gelecekte bireylerin ilişkilerinde bağımlı davranışlar sergileyebilme ihtimalini arttırdığı bilinmektedir (Loughead, 1991).

2.2 Travma Kavramı

Amerikan Psikoloji Derneği (2000), travma kavramını kişilerin hayatlarında belirli bir dönemde meydana gelen savaş, tecavüz, yaralanma tehdidi içeren kazalar ve sel, yangın, deprem gibi doğal afetler sonrasında verdikleri duygusal tepkilerin saldırı içermediği durumlarda bile stresle başa çıkma kapasitelerini alt üst edebilen bir evresinde travmatik yaşantı içerisinde bulunan kişiyi duruma karşı savunmasız hale getiren bir deneyimdir (Ferenczi, 2018). Travma günlük hayatımızda karşılaştığımız stres verici durumların aksine, kişinin sahip olduğu savunma mekanizmalarını kullanılmaz hale getiren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Yüksel, 2000).

Uluslararası Hastalık Sınıflaması (ICD-10, 1992), canlıların yaşamlarında karşılaşılabilecekleri yıkım içeren savaş, kaçırılma, yaralanma, kaza, tecavüz gibi olayların sebep olduğu, yaşanan olgunun şiddetine göre değişkenlik gösterebilen

uzun ya da kısa süreli reaksiyonları travma olarak nitelendirmektedir. Travmanın diğer bir tanımı ise bireylerin yaşamlarında derin izler bırakabilecek fiziksel ve ruhsal sağlıklarında kalıcı bozulmalara sebep olabilen yaşam olaylarının bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır (Bayraktar, 2012). Her canlı hayatında stres verici durumlar ile karşı karşıya kalabilmektedir. Herman (1992), travmayı tanımlarken bireylerin karşı karşıya kaldığı olumsuz yaşantıların uyum sağlama becerilerini kalıcı şekilde etkileyebildiği belirtmiştir.

Travma kavramı gelişimsel sürecinde birçok farklı tanımlamalar ile karşımıza çıkmaktadır ve zaman içerisinde belirli değişikliklere uğramıştır. İlk olarak DSM-III tanı kitabında, ‘‘hemen herkesçe sıkıntı yaratan olay’’ olarak nitelendirilmiş olup, kişinin normal yaşantısı dışında bir olgu olarak tanımlanmıştır (APA, 1980). DSM-IV’te travma tanımının çerçevesi değiştirilmiş olup, kişinin hayatını tehdit eden bir durumla karşı karşıya kalması sonucunda oluşan aşırı korku ve çaresizlik olarak yeniden yapılandırılmıştır (APA, 1994). Zaman içerisinde travma kavramına bakış açısı değişerek tanı kitaplarında sıkça yer almış ve DSM-5 (2013) tarafından, kişinin yaşamı içerisinde beklenmedik şekilde gelişen ve zorlayıcı yaşantıların (ölüm, kaza, yaralanma, cinsel saldırı) yaşanması ya da kişi kendisi yaşamamış olsa bile bu tür olaylara tanık olması halinde yaşadığı olumsuz durum olarak tanımlanmıştır.

Zara (2011), travma kavramının bireyde emosyonel, davranışsal ve bedensel yönleriyle olumsuz izler bırakmasına neden olan, dünyaya bakış açısını ve bedensel bütünlüğünü tehlikeye sokabilen durumlar bütünü olarak tanımlamaktadır. Bunun yanı sıra bu durumun insan davranışı sonucunda oluşabileceği gibi, doğal afetler vb. yollarla da ortaya çıkabileceğini belirtmiştir. Redner ve Den Herder (1992), travmayı tanımlarken kişilerin travmatik yaşantı sonrasında düşünsel ve duygusal işlevlerinin zarar gördüğünü, bununla birlikte stressörlere karşı savunma mekanizmalarının da travmatik yaşantı öncesine kıyasla işlevini yitirdiğine dikkat çekmiştir. Travmanın kişinin özüne verdiği zarar üzerinde duran Herman (2016), travmatik olayın hayatın devamında da etkisini kişinin duygusal ve düşünsel işlevliliği, aile içerisinde ve sosyal çevresinde kurduğu ilişkilerini etkilediğini vurgulamıştır. Aynı zamanda bu durumun bireyde çaresizlik ve yalnızlık şemalarını tetiklediğini, sosyal olarak izole olma ihtimalini arttırabildiğini belirtmiştir. Hemen hemen her birey hayatlarında travma olarak nitelendirilebilecek olumsuz yaşam olayları ile karşılaşsa da yaşanan olgunun travmatik etkileri her bireyde ortaya çıkmayabilir. Özlü ve arkadaşları (2010), kişilerde

semptomatik reaksiyonlar olmamasının kişinin bu durumdan etkilenmediği anlamı taşımadığını, bireylerin bazılarında TSSB semptomları görüldüğünün altını çizmiştir.

2.2.1 Çocukluk Çağı Travmaları

Bu bölümde çocukluk çağı travmalarının tanımı, türleri ve gelişimsel etkileri ile ilgili bilgilerin literatürdeki yeri paylaşılacaktır.

2.2.1.1 Çocukluk Çağı Travmalarının Tanımı ve Tarihçesi

İnsanlık tarihinde geçmişten bugüne geçen süreçte çocukların maruz kaldığı istismar ve ihmaller her yüzyılda farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Eski medeniyetlerde ailelerin çocuklarının yaşamlarına son verme veya para karşılığında başka bir kişiye satma gibi hakları olduğu bilinmektedir (Mason, 1972). Literatür incelendiğinde çocuk istismar ve ihmali çok eski zamanlara dayansa bile, çocuk istismarı kavramını ele alan ve tanımı yapan ilk kişinin Fransız Tıp Profesörü Tardieu olduğu bilinmektedir. Tardieu çocuk istismarı kavramını literatüre kattıktan yaklaşık bir yüzyıl sonra, Henry Kempe tarafında yazılan ‘‘Örselenmiş Çocuk Sendromu’’ adını taşıyan makale bu konu üzerindeki en önemli eserler arasında sayılmaktadır. Çocuklara yönelik cinsel istismar kavramı ise 19. Yüzyılın ortalarında literatürdeki yerini almıştır (Kelly, 2003).

Yaşamının erken döneminde ve genç erişkinlikteki çocuklar dünyayı ve çevresini tanımaya, öğrenmeye ve algılamaya aileleri veya bakım verenleri ile ilk adımı atar. Aileleri ile iletişimleri çocukların yaşamlarının ileriki dönemlerindeki ruhsal ve kişisel gelişimlerinin başlangıç noktasıdır. Bu süreç çocuk, bir birey olana kadar devam eder ve bu süreçte çocuğun sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi için en önemli bileşen bakımverenleri ile olan bağlarıdır. Çocukların gelişim sürecinde yaşayabilecekleri bedensel ve duygusal temel barındıran istismar ve ihmal durumları, çocukluk çağı travmalarının belirleyici unsurları arasındadır (Altıparmak, 2008).

Carr ve arkadaşları (2013), çocukluk çağı travmalarını bakım verenleri ya da aile içinde bulunmayan bir birey tarafından çocukların ihmal ve istismarına sebep olan yaşantılar olarak tanımlamaktadır. Buna ek olarak, bu tür olumsuz yaşantıların çocukların çevresel, düşünsel ve duygusal bütünlüğünü tehdit ettiğini belirtmektedir.

Çocukluk çağı travmaları literatürde ihmal ve istismar kavramları ile açıklanmaktadır. Çocuk istismarı, çocuğun bedensel, cinsel ve duygusal gelişimine karşı gerçekleştirilen eylemler olarak tanımlanırken; yemek, giyinme, barınma gibi

temel ihtiyaçlarının görmezden gelinmesi ihmal başlığı altında değerlendirilmektedir (Zeytinoglu, 1991). Buna göre, reşit olmayan kişinin erken dönemde veya genç erişkinlikte yaşadığı cinsel, fiziksel ve duygusal gelişimlerini olumsuz yönde etkileyen istismar yaşantılarına ek olarak duygusal ve bedensel ihtiyaçlarının görmezden gelinmesi çocukluk ağı travmaları olarak tanımlanmaktadır (Demirkapı, 2016).

Çocukluk ağında meydana gelen cinsel, fiziksel ve duygusal travmatik yaşantıların, baş etme becerileri henüz tam olarak gelişmemiş olan çocukluk dönemi içeresindeki kişiler için en zor tecrübelerden olduğu bilinmektedir (Perry ve Szalavitz, 2015). Bu dönemde çocukların duygusal ve fiziksel gelişimini olumsuz yönde etkileyen, ruhsal açıdan zedeleyici ve gelecekte belirli alanlarda zorlanmalara sebep olan ihmal ve istismar durumları çocukluk ağı travması olarak literatürde yer almaktadır (Taner ve Gökler, 2004).

Herman (2011) ocukluk ağı travmalarında fiziksel, cinsel, duygusal istismarın ve çocuğun ihtiyaçlarını görmezden gelmenin yanı sıra erken dönemde meydana gelen ebeveyn ölümü, kazalar, g  etme, doğal afetler gibi yaşantıları tecrübe etmenin ya da bu gibi durumlara tanıklık etmenin de çocukluk ağı travmaları arasında yer aldığını vurgulamaktadır.

Dünya Sağlık  rg t  (DSÖ), ocukların yaşamını, bedensel ve ruhsal sağlıklarını olumsuz yönde etkileyen istismar ve ihmal içeren yaşam olaylarını çocukluk ağı travması olarak tanımlamaktadır. Dünya Sağlık  rg t 'ne göre, istismar ve ihmal içeren yaşam olayının çocukluk ağı travması olarak nitelendirebilmesi için kişinin 18 yaşını doldurmamış olması gerekmektedir (WHO, 2006).

2.2.1.2 Çocukluk ağı Travmalarının Epidemiyolojisi

Çocukluk ağı travmaları neredeyse her toplumda farklı tezahürleriyle yaşanıyor olsa dahi yaşanılan durumun aile içerisinde kalıyor oluşu ya da istismarı uygulayan kişi ile bu duruma maruz kalan ocuk arasında kalıyor oluşundan dolayı rapor edilmesi ve gerçek oranlara ulaşılması zorlaşmaktadır. Çocukluk ağı travmalarının tespit edilebilme oranının düşük olduğundan bahseden Saunders ve Adams (2014), yaşanan travmatik olayın istismarı uygulayan kişi ve maruz kalan ocuk haricinde başka bir kişi tarafından fark edilmesinin genel bir durum olmadığını, ek olarak bu tür yaşantıların çocukların yaş düzeyine bağlı olarak istismarı uygulayan kişi ve maruz kalan ocuk arasında kaldığını belirtmiştir.

Çocukluk çağı travmalarının sıklığı literatür kapsamında incelendiğinde, cinsel istismar yaşantılarının en sık görülen istismar türü olduğu ve fiziksel istismar ve ihmalin de sıkça görüldüğü tespit edilmiştir. Cinsel istismara maruz kalan çocukların, yaşanan travmatik olay sonrasında kendilerine karşı suçlayıcı tutum içerisinde olduklarını belirten Aktepe (2009), bu kendini sorumlu ve suçlu hissettiren tutumun kişide psikolojik bir yıkıma yol açtığını vurgulamıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde 19. yüzyılın son çeyreğinde elde edilen verilere göre, çocuk ihmali ve istismarı üzerine yapılan çalışmalarda 2,9 milyon çocuğun en az bir ihmal veya istismar olayına maruz kaldığını tespit etmiştir (Murry ve ark., 2000). Ek olarak, çocukların istismar ve ihmal yaşantılarında çocuğun kaç yaşında olduğunun önemini vurgulayan Tercier (2008), çocukların erken dönemde ihmal ve istismar yaşantılarına maruz kalma oranlarının daha fazla olduğunu ancak genç erişkinlik dönemlerinde bu oranın azaldığını belirtmiştir. Taner ve Gökler (2004),

Amerika Birleşik Devletleri'nde çocukluk çağı travmalarının her bin kişinin 5 ile 20'sinde görüldüğü belirtmiştir. Buna ek olarak, cinsel istismar yaşantılarının kız ve erkek çocuklarında da görüldüğünü, görülme sıklığının erkek çocuklarında erken dönemde, kız çocuklarında ise genç erişkinlikte arttığına dikkat çekmiştir. Bunun yanı sıra ebeveynlerin istismar gösterme dağılımları incelediğinde, erken dönemde anne tarafından gösterilen istismarın, genç erişkinlik ve ergenlik dönemlerinde ise baba tarafından gösterilen istismarın daha fazla olduğu vurgulanmıştır.

Ülkemizde de çocukluk çağında yaşanan istismar ve ihmal temelli travmatik yaşantıların yaygınlığa işaret eden çalışmalar mevcuttur. İstanbul'da çocukluk çağı travma yaşantıları üzerine yürütülen bir araştırma, ergenlik çağına henüz ulaşmamış olan öğrencilerin %34,8'inin erken dönem travmatik yaşantı hikayesine sahip olduğu gözlemlenmiştir. Aynı çalışma, çocukluk çağı duygusal ve fiziksel istismar oranlarının %15,9, cinsel istismar oranlarının ise %10,7 olduğunu belirtmektedir (Zoroğlu, 2001). 1998 yılında ülkemizde benzer bir çalışma yapan Aile ve Araştırma Kurumu'nun verilerine göre, Türkiye'de yaşayan 18 yaş altı çocukların istismar ve ihmal oranlarını %46 olarak açıklamıştır (Çocuk ve Gençlik Merkezi, 2006).

2.2.2 Çocukluk Çağı Travma Türleri

2.2.2.1 Fiziksel İhmal

Çocuklar yaşamın erken dönemlerinde fiziksel olarak dışarıya bağımlıdırlar. Fiziksel ihmal, çocuğun hayatını sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu barınma,

beslenme, temizlik ve bakım gibi gerekliliklerin ebeveynleri ya da bakım verenleri tarafından karşılanmaması, görmezden gelinmesine verilen durumdur (Taner, 2004). Başka bir tanıma göre Şar (1998), çocukların ihtiyaç duyduğu düzenin görmezden gelinmesi, herhangi bir hastalık durumunda tedavisinin gerçekleştirilmemesi ya da ertelenmesi, çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılamayacağı durumlarda tek başına bırakılması ve çocuğu dışarıdan gelebilecek fiziksel sağlığı için tehdit oluşturacak durumlardan korunmaması durumlarını fiziksel ihmalin bileşenleri olarak nitelendirmektedir.

Yurdakök ve İnce (2004), fiziksel ihmal kavramını değerlendirirken çocuğun temel ihtiyaçlarından beslenme, barınma ve sağlık vb. gibi şartların aile tarafından karşılanmamasının yanı sıra, annenin hamilelik sürecinde çocuğun sağlığını zedeleyici davranışlar içerisinde olmasının ve ailenin herhangi bir sebep ile bakımı üstlenmek istemediği çocuğu tehlikelerden korunamayacağı dış dünyaya bırakmasının da fiziksel ihmal olarak değerlendirilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Fiziksel ihmalin çocukların gelişim süreçlerinde bedensel ve psikolojik sağlıklarıyla doğrudan ilişkili olduğunu belirten Dubowitz (2009), aynı zamanda çocuğun sosyal hayatında da sorunlarla karşılaşabileceğinin altına çizmiştir.

2.2.2.2 Fiziksel İstismar

Çocukların erken dönem ve genç erişkinlikte aileleri ya da bakım verenleri tarafından maruz kaldıkları, çocuğun bedensel sağlığını olumsuz yönde etkileyecek ve iz bırakacak davranışların bütünü fiziksel istismar olarak tanımlanmaktadır. Buna ek olarak, çocuğun bir davranışı sonrasında çocuğu cezalandırmaya yönelik odasına kapatmak ve fiziksel olarak cezalandırmak fiziksel istismar tanımı içerisinde yer almaktadır (Brown ve Bradley, 1991). Fiziksel istismar kavramı tanısallarda da kendine yer bulmuştur. DSM-V'in fiziksel istismar tanımına göre, çocuğa kasıtlı bir şekilde uygulanan, hareketin çocuğa zarar verme içgüdüyle yapılıp yapılmadığının önemsiz kabul edildiği, vurmak, fırlatmak, tokat atmak, yumruk atmak, herhangi bir nesne ile (kemer, sopa, cetvel vb.) zarar vermeye yönelik davranışların tamamı fiziksel istismar olarak nitelendirilmektedir. Bu durumda istismara maruz kalan çocuğun, hangi düzeyde zarar gördüğü veya yaralandığı davranışın fiziksel istismar kategorisinde değerlendirilmemesini sağlamamaktadır (APA, 2013).

Güner ve arkadaşları (2010), çocuğun ailesinde olan ya da olmayan herhangi bir yetişkinin çocuğun bedensel sağlığını olumsuz yönde etkileyecek ve kaza eseri

meydana gelmeyen davranışların fiziksel istismar başlığı altında değerlendirildiğini belirtmişlerdir. Buna ek olarak, davranışın insan eliyle gerçekleştirilmiş olabileceği gibi, herhangi bir nesne ile gerçekleştirilmesinin de bu tanıma uygun olduğunu vurgulamışlardır.

Erken dönemde fiziksel istismara uğrayan çocukların istismardan yalnızca fiziksel boyutta etkilenmediği, bu tür yaşantıların yetişkinlik dönemindeki birçok ruhsal sağlık bozukluklarına, istismara eğilimine ve alkol-maddenin kötüye kullanımına daha yatkın bireyler olma ihtimallerini arttırdığı saptanmıştır. Ek olarak, fiziksel istismarın ebeveynler ya da bakım verenler tarafından çocuğa karşı üstünlüğünü kanıtlama, çocuğun davranışının sonucunu ceza yoluyla iletme ve herhangi duruma karşı yaşadığı sinir halini rahatlatma gibi durumlar sonucunda oluştuğuna dikkat çekmiştir. Bu tür olumsuz yaşantıların çocukların gelişimi çok yönlü (fiziksel, bilişsel, psikososyal) olarak sekteye uğrattığını, ailede çatışma halinde olan ve öfke kontrollerinde problem olan ebeveynlerde daha sık görülen bir istismar türü olduğunu vurgulamıştır (Güler ve arkadaşları, 2002).

2.2.2.3 Cinsel İstismar

Çocukluk çağı travmaları içerisinde yer alan cinsel istismar kavramı, cinsiyet ayrımı olmadan çocuğun ebeveynleri ya da kendinden yaşça büyük kişiler tarafından zorla ve istek dışı gerçekleşen cinsel yaklaşımların bütünü olarak tanımlanmaktadır. Cinsel istismar, yetişkinlerin bedensel ve ruhsal gelişimini tamamlamamış olan çocukları cinsel tatminleri için kullanmaları sonucunda ortaya çıkan bir kavramdır. Yetişkinlerin çocuklar üzerinde gerçekleştiği cinsel istismar kavramı direkt olarak çocuğa cinsel organını tema ettirme, çocuğun cinsel bölgeleri dokunma ve taciz içerikli hareketlerle gerçekleştirebileceği gibi, çocukla cinsel içerikli sohbetler içerisinde bulunma ve çocuğa pornografi içeren resim, video vb. kaynaklar göstererek herhangi bir temas içermeden de gerçekleştirilebilmektedir (Ovayolu, 2007). Ek olarak Tıraşçı ve Gören (2007), bir yetişkinin cinsel istismar davranışını fiziksel bir temas ile göstermesinin tanımlama için yeterli olmadığını, cinsel istismar davranışına müsaade etmek, görmezden gelmek ve kişinin cinsel istismar üzerinden herhangi bir faydası olması durumlarının da cinsel istismar tanımı içerisinde yer alması gerektiğini vurgulamaktadır.

Cinsel istismar kavramının tanımı tanısız el kitabı DSM-V'te, çocuğa karşı gösterilen cinsel davranışın çocuğun bakımından sorumlu olan ebeveynleri ya da

bakım verenleri tarafından cinsel tatmin ve haz almak amacıyla gerçekleştirilen eylemler olarak nitelendirmektedir. Cinsel istismarın aktif veya pasif davranışlardan oluşabileceğini belirtilmiştir. Fiziksel olarak cinsel bölgelere temas, cinsel ilişkide bulunma, okşama gibi davranışların cinsel istismar tanımına uygun olduğunu, zor kullanarak herhangi bir cinsel eylem içerisinde bulunmaya itmek, tehdit ve yalan yolu ile çocuğu kandırarak istismarın oluşmasını sağlamanın da cinsel istismar tanımı içerisinde yer aldığından bahsetmektedir (APA, 2013).

Aktepe (2009), çocukluk çağı cinsel sömürü davranışının erken dönem ve genç erişkinlikte çocukların bedensel, duygusal ve psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir. Ek olarak, cinsel istismar yaşantısının çocuklarda benlik saygılarını düşürücü, kendilerini suçlayıcı düşüncelere ve inançlara sebep olan, başta aileleri olmak üzere sosyal hayatlarında öfkeli ve düşmanca bakış açısına sahip olmalarına neden oluşturan bir yaşam olayı olduğuna dikkat çeken Topçu (2009), çocukların bedensel olarak da zarar görebileceğinin altını çizmiştir.

Çocukların kendinden yaşça büyük bir birey tarafından cinsel olarak istismar yaşamış olabileceğinin potansiyel göstergesi belirtiler olduğundan bahseden Şahin ve Taşar (2012), çocukların sosyal ilişkilerinde donuklaşması, fiziksel hareketlerde (yürüyüş, koşma, oturma) zorlanma, uyku problemleri, yeme düzenindeki belirgin değişiklik ve evden uzaklaşmak ya da kaçmak gibi davranışların belirtiler arasında olduğunu vurgulamıştır. Buna ek olarak, cinsel sömürü yaşamış çocukların gelecekte bilişsel ve duygusal olarak yetersizlik, özgüven problemleri, kendini suçlama ve kendinden nefret etme gibi durumların yanı sıra alkol ve maddenin kötüye kullanımı ve intihar etme isteği içerisinde bulunabildikleri ileri sürülmüştür (Yanık ve Özmen, 2002).

2.2.2.4 Duygusal İhmal

Erken dönemde çocuklar fiziksel olarak dışa bağımlı oldukları kadar duygusal olarak da ihtiyaç sahibidirler. Duygusal ihmal, çocukların ebeveynleri ya da bakımını üstlenen kişiler tarafından sevgi, şefkat vb. duygusal iletişimin göz ardı edilmesi sonucunda oluşan ihmal haline verilen isimdir (Yurdakök ve İnce, 2004). Duygusal ihmalin diğer bir tanımı ise, çocukların ihtiyaç duyduğu duygusal desteği ailelerinden görememesi, bakım verenlerin bu ihtiyaca karşı kayıtsız kalması ve çocuğun sosyal ve duygusal gelişimi için gerekenleri yok sayması olarak nitelendirilmektedir (Ericson ve Egeland, 2011).

Duygusal olarak göz ardı edilmiş çocukların genç erişkinlik ve yetişkinlik dönemlerinde sosyal konularda daha izole ve kapalı bir tutum içerisinde oldukları bilinmektedir (Karasu ve Bilgen, 2017). Duygusal olarak ihmale uğramış olan çocukların gelişim süreçlerindeki etkilerinden bahseden Dubowitz (2009), ihmalin çocukların sosyal, bilişsel ve bedensel gelişimlerini kötü yönde etkilediğinin altını çizmiştir. Aynı zamanda çocukluk çağındaki duygusal ihmal davranışının çocuğun zekâ seviyesini etkileyen faktörler arasında olduğu, ihmal edilmiş çocukların okul hayatlarının ilk yıllarında okuma ve yazma yeteneklerini olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir (Cohen, 2001). Dünya Sağlık Örgütü (2006), çocuklarda görülen bu ihmal türünün büyük çoğunluğunda, çocuğu karşı istismarın da eş zamanlı olarak görüldüğüne dikkat çekmiştir.

2.2.2.5 Duygusal İstismar

Duygusal istismar kavramı anne babaların veya çocuğun bakımından sorumlu olan kişilerin sözel ve davranışsal hareketlerinden oluşmaktadır. Çocuğun ruhsal bütünlüğünü zedeleyici davranışlar olarak kabul edilen duygusal istismar, çocuğun önemli olmadığını hissettiren veya değerinin kendi dışında başka koşullara bağlı olduğunu düşündüren olgular olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuğu aşağılamak, davranışlarını küçümseyici tavırlar göstermek ve çocukla alay etmek duygusal istismar olabilecek davranışlar arasındadır (Arslan ve Balkıs, 2016). Duygusal olarak istismar kavramının diğer bir tanımına göre, çocuğa sözlü hakaret içeren davranışlar, çocuğun duygu ve düşüncelerinin aile ya da bakımından sorumlu kişiler tarafından değersiz görülmesi olarak nitelendirilmiştir. Ek olarak, yaşlılarıyla olan ilişkilerinde çocuğun psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek aşırı otoriter davranış bu tanım içerisinde yer almaktadır (Hamarman ve Bernet, 2000).

Tanısal el kitabı DSM-V'in duygusal istismar kavramı tanımına göre, çocuğun ebeveynleri ya da bakımından sorumlu olan bireylerin çocuğa karşı kasıtlı olarak gerçekleştirdiği, çocuğun ruhsal olarak çöküntüsüne sebep olabilecek sözel davranışları duygusal istismar kategorisi altında değerlendirilir. Çocuğu herhangi bir şekilde küçük düşüren, korkutan ve aşağılayan davranışları duygusal istismar başlığı altında olduğunu belirtilmektedir (APA, 2013).

1986 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulan Amerika Çocuk İstismarı Mesleki Topluluğu (APSAC), çocukların erken dönemde maruz kaldıkları duygusal istismar kavramını altı alt başlıkta değerlendirmiştir. Anne babaların ya da bakım

verenin çocuğa karşı sözlü veya davranışsal olarak hakareti, çocuğu korkutma yoluyla göz dağı vermek, sosyal etkileşimlerini kısıtlayarak çocuğu izole etmek, çocuğun üzerinden herhangi bir şekilde fayda sağlamak ve çocuğun duygusal, gelişimsel ve tıbbi ihtiyaçlarının farkında olduğu halde karşılamayı kabul etmemek ve hiçe saymak duygusal istismarın alt kategorileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukluk çağındaki duygusal istismarın görülme oranının öteki istismar türlerine kıyasla daha fazla olduğu bilinmektedir (Mikaeili ve ark., 2013). Duygusal olarak istismara maruz kalmış çocukların psikolojik gelişim ve sağlıklarının tehlike altında olduğunu belirten Topbaş (2004), gelecek yaşantılarında bireylerde oluşabilecek özgüven problemleri ve benliğine kötümser yaklaşımın uzun süreli etkileri olabileceğinin altını çizmiştir.

2.2.2.6 Aşırı Kontrol-Koruma

Aşırı kontrol-koruma kavramı, bireyin erken dönem ve genç erişkinlikten anne babaları veya bakımından sorumlu kişilerce çocuğun herhangi duygu, düşünce ve davranışına müdahaleci yaklaşımları olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım, çocuk üzerinde sınır koyucu bir etkiye sahip olmakla beraber, Şar ve arkadaşları (2017) tarafından çocukluk çağı travmalarının alt kategorileri arasına eklenmiştir.

Çocuklar yaşamlarının erken dönemlerinde etrafında olup bitenleri keşfetme ve öğrenme tutumu içerisindedir. Ailelerin bu süreçte çocuklarına karşı çocukların gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilecek sınırlamalar getirmesi ve kurallar koyması aşırı koruma-kontrol alt başlığı altında değerlendirilmektedir. Gelişimleri sırasında çocukların maruz kaldıkları bu tür davranışlar çocukların birey olma yolundaki ilk adımlarını atmalarına engel oluşturabilmekte ve kendilerine yetebilme kapasitelerinde düşüşe neden olabilmektedir (Wood ve ark., 2003).

2.3 Benlik Kavramı ve Benlik Saygısı

2.3.1 Benlik Kavramı

Benlik kavramı ile ilgili farklı tanımlamalar bulunmaktadır. İlk olarak William James ile literatürde dikkat çeken benlik kavramı, bireyin hayatında sahip olduğu sosyal, ailesel ve kişisel olguların toplamından oluşmaktadır. William James'e göre, bireyin bedeni, hayatı içerisinde bağ kurduğu aile ve arkadaşları, kendisi ile ilgili duygu ve düşünceleri kişinin benliğini oluşturmaktadır (Taner, 2004). Demirkapı

(2016), benlik kavramının kişinin hayatında var olan kişisel, çevresel, duygusal ve düşünsel olguların tamamından oluştuğunu, bununla birlikte kişinin öz değerlendirmesi sonucunda oluşan psikolojik bir parçası olarak nitelendirmiştir. Literatürde yer alan diğer bir tanıma göre benlik kavramı, kişinin kendi ile ilgili inanışları ve bilgisine dayanır. Her bireyin kendi hayatında var olan ilişkileri, yeterlilikleri, güçlü ve zayıf tarafları ile ilgili yorumları o kişinin benlik kavramının temelini oluşturur. Bu yönü ile benlik sahip ve ait olduğumuz tüm olguların toplamı olarak karşımıza çıkmaktadır (Eisenberg ve Delaney, 1993).

Benlik kavramını tanımlarken çekirdek benlik olgusuna vurgu yapan Heinz Kohut, bireyin kendi ve bağımsız olmasındaki temelde çekirdek benliğinin yattığına dikkat çekmektedir. Bireyin yaşantısının ilk yıllarında etrafındaki kendilik nesnelere ile arasında bir bağ kurar ve bu etkileşim çekirdek benliğinin oluşumunu sağlar. Genellikle erken dönemde kişilerin en çok etkileşim içerisinde olduğu nesne annedir. Bu noktada, kişilerin erken dönemde çekirdek benlikleri oluşurken kendilik nesnelere ile arasındaki etkileşim kişinin benliğinin güçlü ve zayıf taraflarını ortaya koymaktadır (Schultz ve Schultz, 2007).

Carl Rogers benlik kavramını tanımlarken, gerçek benlik ve ideal benlik kavramlarının önemini vurgulamıştır. Kişilerin gerçek benliklerinin hayatta ne olduklarının ve ne yapabileceklerinin cevabı ile ortaya koyulabileceğini, ideal benliklerinin ise kişilerin hayattaki önem verdiği olguların ve beklentilerinin nelerden oluştuğunu ile belirlenebileceğini ifade etmektedir. Rogers'a göre bu iki kavram arasındaki ilişki kişilerin kendileri ile ilgili düşüncelerinin temelini oluşturmaktadır. Bireyin sağlıklı bir benlik yapısına sahip olmasının, gerçek benliği ile ideal benliği arasındaki mesafenin azalmasıyla mümkün olabileceğini, aksi halde kişilerin uyum becerilerinde bozulmalar görülebileceğinden bahsetmiştir (Acar, 2004).

Benlik kavramına Yapısal Kişilik Kuramında yer veren Sigmund Freud, insan zihninin üç temel bileşenden (benlik, alt benlik ve üst benlik) oluştuğunu belirtmiştir. Freud'a göre alt benlik kişinin en ilkel isteklerinden oluşur ve biyolojik ihtiyaçlara yöneliktir. Üst benlik ise alt benliğin isteklerinin tersine, alt benliğin uyumsuz sayılabilecek isteklerini erteleme, yok sayma işlevi görür. Freud benlik kavramını alt benlik ve üst benlik arasındaki dengeyi sağlamakla görevli bir mekanizma olarak tanımlamaktadır (Evren ve Ögel, 2003).

Aydın (2013), benlik kavramının kişinin kendini temsil eden kendilik algısının, hayatta edindiği tecrübelerin ve ileriki yaşamında kendini görmek istediği benin bir

bütünü olduğunu belirtmiştir. Benlik kavramının temelinde insan hayatında geçmişten bugüne gelen yaşam olaylarının ve çevresel etmenlerin aktif rol oynadığını vurgulamıştır. Bununla birlikte kişinin benlik algısının olumlu ve olumsuz şemalar yaratabileceğinin altını çizmiştir.

2.3.2 Benlik Saygısı

Rosenberg (1965), her bireyin kendisi dışındaki kişi veya durumlara karşı olumlu ya da olumsuz değerlendirmeleri olduğu gibi, kendilerine karşı da pozitif ya da negatif tutum içinde olmaları durumunun kişideki benlik saygısını belirleyen temel faktör olarak nitelendirmektedir. Rosenberg'e göre, benlik saygısı yüksek olan kişiler kendilerini yeterli ve önemli olarak değerlendirebilen kişilerdir. Benlik saygısının insanların mutluluğu için önemli bir olgu olduğunu vurgulayan James, bireylerin kendileriyle ilgili duygu, düşünce ve değerlendirmelerinde barışçıl olabilmelerinin benlik saygılarını olumlu yönde etkileyeceğini belirtmiştir (Bruno, 1996).

Lingren (1991), bireylerin benlik saygısının kendileri ve etrafındaki insanlarla ne derece önemli ve kıymetli olduklarıyla ilişkili olduğunu öne sürmüştür. Ona göre benlik saygısının gelişimi, aileleri ve çevresindeki insanların kişiye değer vermesi, duygu ve düşüncelerini önemsemesi ve kişisel özelliklerinin bağ kurduğu insanlar tarafından kabul görmesiyle gelişen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Benlik saygısının diğer bir tanımında Coopersmith (1967), bireylerin kendilerini onaylama derecesinin benlik saygısına etki eden en önemli faktörlerden biri olarak belirtmektedir. Ona göre, kişinin öz değeri ve saygınlığı ile ilgili yaptığı değerlendirme sonucunda olumlu bir bakış açısına sahip olan kişiler benlik saygısı yüksek olan kişiler olarak nitelendirilmektedir.

Benlik saygısı gelişmiş olan bireylerin olumsuz durumlara karşı baş etme becerilerinin benlik saygısı düşük olan kişilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, bu kişilerin hayatlarındaki olumlu veya olumsuz etmenlere karşı daha barışçıl bir tutum sergiledikleri ve kendilerini olduğu gibi kabul etme becerilerinin daha gelişmiş olduğu söylenebilir. Benlik saygısı yüksek olan bireylerin kendilerine karşı edindikleri bu tutumun, stres verici durumlar karşısında da etkili olduğu ve ruhsal sağlıklarını da pozitif bir şekilde etkilediği belirtilmektedir (Hiçdurmaz ve Öz, 2011).

Özkan (1994), benlik saygısının kişinin şahsi değerlendirmesi sonucu ortaya çıkan bir kavram olduğunu belirtmiştir. Kendilerini başarılı, değerli ve önemli olarak nitelendirenlerin benlik saygıları yüksek bireyler olduğunu belirtmiştir.

2.3.3 Benlik Saygısına Etki Eden Faktörler

Benlik saygısının gelişimi bireyin doğduğu an itibariyle birçok değişkenden etkilenmektedir. Benlik saygısı kavramının belirleyici olduğu ilk ortam aile içerisinde bireyin ebeveynleri ya da bakım verenleri ile kurduğu ilişkiye dayanmaktadır. Yörükoğlu (2000), ebeveynlerinden ya da bakım verenlerinden koşulsuz sevgi ve değer gören kişilerin benlik saygılarının diğerlerine göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Erken dönemde aile içerisindeki ortamda kendini rahatça ifade edebilen ve ifadeleri önemsenen bireylerin benlik saygılarının yüksek olduğu bilinmektedir. Bu durumun aksine, erken dönemde ihmal edilmiş olan bireylerin benlik saygısı gelişimleri olumsuz yönde etkilenmektedir.

Kumbaroğlu (2013), benlik saygısının kişinin hayatında çok önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamıştır. Bireylerin çevresindeki insanlarca kabul edilmesinin, hayatta elde ettiği kazançlarından ve geldiği noktadan tatmin olmasının, gelecek ile ilgili beklentilerinin ulaşılabilirliği için emek vermesinin ve hayatta karşılaştığı durumlar karşısında kendini savunabilme yeteneğinin benlik saygısını etkileyen temel faktörler olduğunu belirtmiştir.

Benlik saygısının çeşitli değişkenler tarafından etkilendiğine vurgu yapan Durak (2011), benlik saygısının bireyin yetiştiği ortamdan, ebeveynlerinin bireye karşı tutumundan, anne babasının ilişkisinden ve eğitim düzeylerinden ve sosyal çevre faktöründen pozitif yada negatif şekilde etkilenebileceğine dikkat çekmiştir. Bunun yanı sıra bireyin sağlık durumunun ve dış görünüşünün, stres düzeyinin ve toplumsal etmenlerin de bireyin benlik saygısını etkileyebileceğini belirtmiştir.

2.4 İlişki Bağımlılığı, Benlik Saygısı ve Çocukluk Çağı Travmaları Üzerine Çalışmalar

Alanda yürütülen araştırmalar incelendiğinde Reyome ve Ward (2007), hemşirelik öğrencileriyle yürüttükleri çalışmalarında, katılımcıların çocukluk çağı travmaları (ihmal ve istismar) ile ilişki bağımlılık düzeylerini incelemiştir. Çalışmanın bulguları, katılımcıların çocukluk çağı travmaları toplam puanı ile ilişki bağımlılığı toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ek olarak,

Çocukluk Çağı Travma Ölçeği'nin alt boyutları ile ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen bu çalışmada, ilişki bağımlılığı toplam puanı ile duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar , duygusal ihmal ve fiziksel ihmal arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır.

Reyome ve Ward (2010) yürüttükleri diğer bir araştırmada, çocukluk çağı travmalarının ilişki bağımlılığı ve kendini susturma arasındaki aracı rolünü inceleyen bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmanın sonucuna göre, ilişki bağımlılığı ile çocukluk çağı travmalarının alt boyutlarından duygusal istismar puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ek olarak, ilişki bağımlılığı ile birçok değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmada, ilişki bağımlılığı ile benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki gözlenmiştir.

Mukba (2013), ilişki bağımlılığı üzerine yaptığı çalışmada Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama çalışmasını gerçekleştirmiştir. Bununla birlikte yürütülen çalışmanın sonucunda ilişki bağımlılığı ile sosyodemografik özelliklerden yaş, cinsiyet ve gelir düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Benzer şekilde Fischer, Spann ve Crawford (1991), ilişki bağımlılığının sosyodemografik değişkenler ile arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmada, ilişki bağımlılığının bireylerin gelir düzeyleri, çalışma durumu ve yaşları ile arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

İlişki bağımlılığının eğitim düzeyi ile arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada Özdemir ve Buzlu (2019), eğitim düzeyi daha düşük olan kişilerin ilişki bağımlılığı puanlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Eğitim düzeyi arttıkça, kişilerin bağımlılık düzeylerinin azaldığını gözlemlenmiştir.

Alanda yürütülen diğer bir çalışmaya göre, ilişki bağımlılığı ile aile içinde yaşanan olumsuz yaşantılar ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi inceleyen Ançel ve Kabakçı (2009), kaygılı bağlanan bireylerin ilişki bağımlılığı skorlarının daha yüksek olduğunu saptanmıştır. Ek olarak, aile kaynaklı problem yaşayan bireylerin de ilişki bağımlılığı skorları daha yüksek bulunmuştur.

Bagheri (2005), Amerikalı ve Meksikalı öğrenciler üzerinden yaptığı araştırmada ilişki bağımlılığı ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. İki farklı örneklem grubunda gerçekleştirilen araştırmanın sonucuna göre, ilişki bağımlılığı ile benlik saygısı arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Benlik

saygısı puanı düşük çıkan öğrencilerin ilişki bağımlılığı puanları daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

İlişki bağımlılığının bireylerin benlik saygıları ve aşırı kontrolcü davranışları ile arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan araştırmada, benlik saygısı düşük olan bireylerin ilişki bağımlılığı skorlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak, aşırı kontrolcü davranışlar sergileyen bireylerin ilişki bağımlılığı skorları diğerlerine göre daha yüksek çıkmıştır (Rijavec ve ark., 2011).

Carson ve Baker (1994), ilişki bağımlılığının yapısının çeşitli psikolojik değişkenlerle arasındaki ilişkiyi incelemek üzere bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmanın bulgularına göre, çocukluk çağı travmalarının alt boyutlarından fiziksel istismar, cinsel istismar ve duygusal istismar puan ortalamalarının ilişki bağımlılığı ile arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Buna göre katılımcıların çocukluk çağı travma puan ortalamaları arttığında, ilişki bağımlılığı puan ortalamaları da artmaktadır.

Carson (1990), ilişki bağımlılığı, depresyon ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkiyi incelemek üzerine bir çalışma yürütmüştür. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinden toplanan verilen sonucunda, çocukluk çağında fiziksel ve duygusal istismara uğrayan katılımcıların depresyon düzeyleri ve ilişki bağımlılığı düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Buna göre, çocukluk çağındaki fiziksel ihmal ve istismar davranışlarının bireyleri ilişki bağımlılığına daha yatkın hale getirdiği söylenebilir.

Berlin ve Dodge (2004), bireylerin çocukluk çağında yaşadıkları istismar ve ihmal yaşantılarının ilişkilerinde duygusal olarak bağımlılık geliştirebileceği hipotezi üzerine bir araştırma yürütmüştür. Araştırmacılar çocukluk çağı travmalarının bireyde değersizlik şeması oluşturabileceğini, bu nedenle yaşadığı ilişkilerde bir diğerine odaklı hale gelerek bağımlılık geliştirebileceğini vurgulamaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre, çocukluk çağında yaşanan duygusal ihmal ve istismar ile ilişki bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Carr ve Cullen (1999), ilişki bağımlılığı üzerine gerçekleştirdikleri araştırmada ilişki bağımlılığı ile bireyin psikolojik durumu arasındaki ilişkiyi incelemiştirler. Katılımcılar psikoloji bölümü öğrencilerinden oluşmaktadır. Sonuçlara göre, ilişki bağımlılığı ortalama puanı yüksek olan öğrencilerin benlik saygısı ortalama puanları düşük çıkmıştır. Ek olarak, ilişki bağımlılığı olan bireylerin, ileri seviyede kompulsif

davranışlar sergileyebileceğine dikkat çekilmiştir. Buna göre, ilişki bağımlılığı ile benlik saygısı arasında ters yönlü bir ilişki olduğu söylenebilir.

Yöyen (2017), çocukluk çağı travmaları ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemek için bir çalışma yürütmüştür. Araştırmada katılımcılardan elde edilen bilgilere göre, çocukluk çağı travmalarının alt boyutlarının (fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal) tamamının bireylerde benlik saygısını düşük benlik saygısı lehine arttırmaktadır. Erkek katılımcılarda fiziksel ihmal ve cinsel istismar ortalamaları kadın katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur.

Marks, Blore, Hine ve Dear (2012), yürüttükleri çalışmada katılımcıların ilişki bağımlılık düzeyleri ile benlik saygıları arasındaki ilişkiyi incelemektedirler. Araştırmanın sonuçlarına göre, benlik saygısı ile ilişki bağımlılığı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Benzer şekilde alanda yapılan diğer bir çalışmada benlik saygısı ile ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Araştırmada 217 üniversite öğrencisinin katılımı gerçekleşmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, benlik saygısı ile ilişki bağımlılığı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, benlik saygısı düşük olan bireylerin ilişki bağımlılığı olma ihtimali daha yüksektir (Springer ve ark., 1998).

Özetle literatürde, araştırmamızda ele alınan değişkenlerin incelendiği farklı çalışmalar olmakla birlikte söz konusu üç değişkenin bir arada bulunduğu bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmamızın bu yönüyle literatüre katkı sağlayacağı ve gelecek çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde, örneklem, veri toplama araçları, işlem, verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Örneklem

Araştırmaya katılan 570 katılımcıdan veri toplanmış, ancak evli ya da romantik ilişki içinde olmayan 103 kişinin yanı sıra Sosyodemografik ve Diğer Bilgi Formu'nda yer alan ve dışlama kriterimiz psikiyatrik tedavi altında bulunan 28'i kadın 10'u erkek olmak üzere 38 kişi araştırmadan çıkarılmıştır. Sonuçta örneklem 228'i kadın 201'i erkek olmak üzere toplam 429 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması $34,77 \pm 11,56$ (kadınlarda $33,39 \pm 11,08$; erkeklerde $36,33 \pm 11,92$) ve yaş aralığı 19-70 olarak belirlenmiştir.

3.2 Veri Toplama Araçları

Çalışmaya katılan kişiler ilk olarak Ek-A'da yer alan Bilgilendirilmiş Onam Formu ile çalışmaya gönüllü olarak katıldıklarını onaylamıştır. Onay alındıktan sonra araştırmada katılımcılara, Sosyodemografik ve Diğer Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travma Ölçeği (ÇÇTÖ), Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ) ve Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ) uygulanmıştır.

3.2.1 Bilgilendirilmiş Onam Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan form, anketlerin cevaplanmaya başlamadan önce onay vermesi gereken formdur. Araştırmanın amacı, gizlilik ilkesi ve uygulama süresine dair bilgilendirmelerini içermektedir. Onam formu EK-A'da verilmiştir.

3.2.2 Sosyodemografik ve Diğer Bilgi Formu

Sosyodemografik ve Diğer Bilgi Formu, araştırmanın esaslarına uygun olarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Katılımcıların yaşı, cinsiyeti, eğitim düzeyleri, medeni durumu, bekar ise romantik ilişkisinin olup olmadığı sorgulanmıştır. Sosyodemografik ve Diğer Bilgi Formu EK-B’de verilmiştir.

3.2.3 Çocukluk Çağı Travma Ölçeği (ÇÇTÖ)

Bu çalışmada kullanılan Çocukluk Çağı Travma Ölçeği (ÇÇTÖ) Berstein ve arkadaşları (1994) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe’ye uyarlama çalışmaları ise 2020 yılında Şar tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek altı alt boyut (fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve aşırı koruma kontrol) ve 33 maddeden oluşmaktadır. Tüm alt boyutların toplamından toplam puan elde edilebilmektedir ve ölçek yapısal olarak beşli likert tiptedir. Otuz üç maddeden; 1,2,4,6,26 fiziksel ihmali; 9,11,12,15,17 fiziksel istismarı; 5,7,13,19,28 duygusal ihmali; 3,8,14,18,25 duygusal istismarı; 20,21,23,24,27 cinsel istismarı ve 29,33 aşırı kontrol korumayı; 10,16,22 ise minimizasyonu ölçmektedir. Minimizasyon puanları toplam puanı etkilememektedir. Alt puanlar için toplam puan aralığı 5-25, toplam puanlar için puan aralığı 25-125 ve genişletilmiş (6 bölümlü) için ise puan aralığı 25-150 olarak belirlenmiştir. Türkçe uyarlama ve geçerlilik güvenilirlik çalışması tüm katılımcılardan oluşan grup için (n=568), Cronbach alfa değeri 0,87 olarak hesaplanmıştır. Buna ek olarak, Guttman yarım test katsayısı ise 0,69 olarak bulunmuştur. Alt boyutlar bazında değerlendirildiğinde korelasyon katsayıları: Fiziksel ihmal ($r=0,92$, $p<0,001$), fiziksel istismar ($r=0,94$, $p<0,001$), duygusal ihmal ($r=0,94$, $p<0,001$), duygusal istismar ($r=0,95$, $p<0,001$), cinsel istismar ($r=0,89$, $p<0,001$), aşırı koruma kontrol ($r=0,91$, $p<0,001$), minimizasyon ($r=0,91$, $p<0,001$). Her bir alt boyut için Cronbach alfa değerleri: Fiziksel ihmal 0,77, duygusal ihmal 0,89, duygusal istismar 0,88, fiziksel istismar 0,81, cinsel istismar 0,90, aşırı koruma-kontrol 0,84 olarak belirlenmiştir (Şar, 2020). ÇÇTÖ EK-C’de verilmiştir.

3.2.4 Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ) Rosenberg (1965) tarafından kişilerin benlik saygılarını ölçmek amacıyla oluşturulmuş olup, çoktan seçmeli 63 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışması 1986 yılında

Çuhadaroğlu tarafından yapılmış ve geçerlilik katsayısı 0,71 olarak belirlenmiştir. Buna ek olarak, ölçeğin test-tekrar test yöntemi ile güvenilirlik çalışması da yapılmış olup, güvenilirlik katsayısı 0,75 olarak bulunmuştur. Ölçek yapısal olarak dördümlük likert şeklinde oluşturulmuştur ve soruların yanıt seçenekleri çok doğru, doğru, yanlış ve çok yanlış şeklindedir. Ölçek 12 alt boyutludur ancak araştırmada yalnızca benlik saygısını ölçmekte olan ilk on madde kullanılmaktadır. Ölçeğin puanlamasında ise 1.,2.,3. sorular, 4. ve 5. sorular, 9. ve 10. sorular birlikte değerlendirilmektedir. İlk üç sorudan herhangi iki puan alan katılımcı bu soru kümesinden bir puan almış olmaktadır. Dördüncü ve 5. soru kümesinden herhangi puan alan yanıtı işaretleyen katılımcı yine bir puan almış olmaktadır. Dokuzuncu ve 10. soru kümesi de 4. ve 5. gibi değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra, 6., 7. ve 8. sorulardan her biri kendi başlarına birer puan olarak değerlendirilir. Bu şartlar altında testi dolduran bir katılımcının alabileceği maksimum puan 6'dır. 0-1 puan aralığı yüksek, 2-4 puan aralığı orta ve 5-6 puan aralığı düşük benlik saygısı olarak belirlenmektedir. Grup ölçümlerinde, her bir katılımcının toplam puanı bu şekilde hesaplanarak puan ortalamasıyla grubun benlik düzeyi belirlenebilir (Çuhadaroğlu, 1986). RSBÖ EK-D'de verilmiştir.

3.2.5 Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ)

Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ), Fischer, Spann ve Crowford (1991) tarafından kişilerin ilişkilerindeki bağımlılık düzeylerini ölçmek amacıyla oluşturduğu, tek alt boyuttan ve 16 maddeden oluşan altımlük likert tipte bir ölçme aracıdır. Ölçekte 'kendinden çok diğerlerinin ihtiyacına odaklanma', 'hayır diyememe' ve 'başkaları adına sorumluluk alma' gibi özelliklere yer verilmiştir. Ölçeğin orijinal halinin Cronbach alfa değeri 0,77; Türkçeye uyarlanmış halinin Cronbach alfa değeri ise 0,65 olarak ölçülmüştür. Ölçeğin güvenilirlik çalışması daha önce üç farklı üniversite öğrenci grubu tarafında yapılmıştır ve Cronbach alfa değerleri ilk grupta 0,77; ikinci grupta 0,73 ve üçüncü grupta 0,80 olarak saptanmıştır. Ölçeğin puanlamasında 1'den 6'ya kadar değişen puanlama uygulanmaktadır. Buna ek olarak, ölçekteki 5. ve 7. maddeler ters madde özelliği taşımakla beraber 6'dan 1'e kadar değişen puanlama ile hesaplanır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 96 ve en düşük puan 16'dır. Ölçek puanları değerlendirilirken, ölçekten yüksek puan alan kişilerin bağımlılık düzeylerinin yüksek olduğu bilgisini vermektedir (Tanhan ve Mukba, 2014). SFİBÖ EK-E'de verilmiştir.

3.3 İstatistiksel Analiz

Toplanan veriler SPSS 23 adlı programa girildikten sonra her hipotez için gerekli olan analizler uygulanmıştır. Örneklem özelliklerini anlamak için betimleyici analizlerin yanı sıra değişkenlerin birbiri ile olan ilişkisini belirlemek adına Pearson Korelasyon analiz testi uygulanmıştır. Sosyodemografik ve Diğer Bilgi Formu'ndan edinilen bilgiler bağımsız örneklem t- testi ile farklı cinsiyet, medeni durum ve eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediği test edilmiştir. Araştırma temel hipotezlerinden ilk dört hipotez ve tüm alt hipotezler basit doğrusal regresyon analizi ile beşinci ve altıncı hipotez ise çoklu regresyon analizi ile test edilmiştir.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

4.1 Örneklem İncelenmesi

Bu başlık altında örneklemin sosyodemografik özellikleri, ölçeklere verilen cevapların ortalamaları ve ölçeklerin güvenilirlik analizlerine yer verilmiştir.

4.1.1 Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri

Araştırmanın örneklemini, 228'i (%53,1) kadın ve 201'i erkek (%46,9) olmak üzere toplam 429 kişi oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması $34,77 \pm 11,56$ (kadınlarda $33,39 \pm 11,08$; erkeklerde $36,33 \pm 11,92$) ve yaş aralığı 19-70 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların 213'ü (%49,7) evli olan, 216'sı ise (%50,3) romantik ilişkisi olan bekarlardan oluşmuştur. Katılımcıların sosyodemografik ve diğer bilgilerinin dağılımı Tablo 4.1.1'de verilmiştir.

Katılımcıların 90'ının (%21) eğitim düzeyi lise ve altı, 339'unun ise (%79) üniversite ve üzeridir. Araştırmaya katılan kişilerin toplam eğitim süre ortalamaları $15,72 \pm 3,68$ aralığı (2-30), evli bireylerin toplam evlilik süre ortalamaları $14,23 \pm 10,02$ yıl (1-40), romantik ilişki içerisinde olanların ortalama ilişki süresi $2,87 \pm 2,51$ aralığı (1-17) olarak belirlemiştir.

Katılımcıların 147'si (%34,3) ortalama aylık gelir düzeyini düşük olarak, 282'si (%65,7) ise aylık gelir düzeyini orta-yüksek olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte, katılımcıların 286'sı (%66,7) şu an çalışmakta olan, 143'ü (%33,3) ise şu an çalışmayan kişilerden oluşmaktadır.

Tablo 4.1 Örneklemin sosyodemografik özellikleri (n=429)

	Ortalama±SS	Aralık
Yaş	34,77±11,56	19-70
Eğitim Süresi (Yıl)	15,72±3,68	2-30
Evlilik Süresi (Yıl)	14,23±10,02	1-40
Romantik İlişki Süresi (Yıl)	2,87±2,51	1-17
İlişki Süresi Toplam (Yıl)	8,55±9,24	1-40
	Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	228	53,1
Erkek	201	46,9
Medeni Durum		
Evli	213	49,7
Bekar	216	50,3
Eğitim Düzeyi		
Lise ve Altı	90	21,0
Üniversite ve Üzeri	339	79,0
Aylık Gelir Düzeyi		
Düşük	147	34,3
Orta-Yüksek	282	65,7
Çalışma Durumu		
Çalışıyor	286	66,7
Çalışmıyor	143	33,3

4.1.2 Katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları, Benlik Saygısı ve İlişki Bağımlılığı Düzeyleri

Tablo 4.2 Örneklemin ölçek puan ortalamaları ve puan aralıkları (n=429)

Ölçekler	Ortalama±SS	Aralık
ÇÇTÖ-Fiziksel İhmal	19,42±2,37	10-25
ÇÇTÖ-Fiziksel İstismar	5,87±1,99	5-19
ÇÇTÖ-Duygusal İhmal	19,38±4,08	8-25
ÇÇTÖ-Duygusal İstismar	7,16±2,80	5-20
ÇÇTÖ-Cinsel İstismar	5,87±2,15	5-20
ÇÇTÖ-Aşırı Kontrol Koruma	3,61±1,74	2-9
ÇÇTÖ-Toplam	61,33±6,26	42-107
RBSÖ	3,66±2,11	0-6
SFİBÖ	52,87±12,05	22-95

ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği; RBSÖ:Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği; SFİBÖ:Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği

4.2 Ölçeklerin İncelenmesi

4.2.1 Ölçeklerin Normallik Dağılımları

Tablo 4.3 Ölçeklerin normallik testi sonuçları

Ölçek Adı	Z	p	Basıklık	Çarpıklık
ÇÇTÖ-Fiziksel İhmal	0,215	0,00*	1,782	-1,37
ÇÇTÖ-Fiziksel İstismar	0,388	0,00*	1,86	1,48
ÇÇTÖ-Duygusal İhmal	0,110	0,00*	-0,39	-0,058
ÇÇTÖ-Duygusal İstismar	0,220	0,00*	1,26	1,71
ÇÇTÖ-Cinsel İstismar	0,418	0,00*	1,90	1,82
ÇÇTÖ-Aşırı Koruma Kontrol	0,223	0,00*	0,845	1,18
ÇÇTÖ-Toplam	0,098	0,00*	1,92	0,76
RBSÖ	0,198	0,00*	-1,32	-0,33
SFİBÖ	0,044	0,04*	-0,08	0,15

ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği; RBSÖ:Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği; SFİBÖ:Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği

*p<0,05: İstatistiksel olarak anlamlı

Normallik testi sonuçları incelendiğinde, ölçek puanlarının dağılımı, standart normal dağılıma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$).

Testin sonuçlarına göre ÇÇTÖ toplam puanı ($z=0,098$, $p<0,001$), Fiziksel İhmal ($z=0,215$, $p<0,001$), Fiziksel İstismar ($z=0,388$, $p<0,001$), Duygusal İhmal ($z=0,110$, $p<0,001$), Duygusal İstismar ($z=0,220$, $p<0,001$), Cinsel İstismar ($z=0,418$, $p<0,001$) ve Aşırı Kontrol Koruma ($z=0,223$, $p=0,000$) alt boyutları puan dağılımları istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Ek olarak, RBSÖ toplam puanı ($z=0,198$, $p<0,001$) ve İBÖ toplam puanı da ($z=0,044$, $p<0,001$) istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

Normallik testlerinde saptanan basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde, ÇÇTÖ, RBSÖ ve SFİBÖ ölçekleri ve ÇÇTÖ'nün tüm alt boyutları için +2 ve -2 değerleri aralığında bulunmuştur. George ve Mallery (2010) basıklık ve çarpıklık değerlerinin +2 ve -2 değerleri arasında bulunması halinde bu durumun normal dağılıma uygun olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle bu çalışmada parametrik testlerin kullanımı uygun görülmüştür.

4.2.2 Ölçeklerin Güvenilirlik Analizleri

Araştırmada kullanılan ÇÇTÖ ve tüm alt boyutları, RBSÖ ve SFİBÖ için yapılan güvenilirlik analizi değerleri Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4 Ölçeklerin güvenilirlik analizleri (n=429)

Ölçek Adı	Cronbach Alfa (α)
ÇÇTÖ-Fiziksel İhmal	0,81
ÇÇTÖ-Fiziksel İstismar	0,81
ÇÇTÖ-Duygusal İhmal	0,83
ÇÇTÖ-Duygusal İstismar	0,78
ÇÇTÖ-Cinsel İstismar	0,86
ÇÇTÖ-Aşırı Kontrol Koruma	0,62
ÇÇTÖ Toplam	0,64
RBSÖ	0,88
SFİBÖ	0,76

ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği; RBSÖ:Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği; SFİBÖ:Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği

Ölçeklerin güvenilirlik katsayıları ÇÇTÖ için 0,64, ÇÇTÖ alt boyutlarından Fiziksel İhmal 0,81, Fiziksel İstismar 0,81, Duygusal İhmal 0,83, Duygusal İstismar 0,78, Cinsel İstismar 0,86, Aşırı Kontrol Koruma 0,62 olarak bulunmuştur. Ek olarak, RBSÖ güvenilirlik katsayısı 0,88 ve SFİBÖ güvenilirlik katsayısı 0,76 olarak belirlenmiştir. Buna göre, tüm ölçek ve alt ölçeklerin güvenilirlik katsayıları 0,60'tan büyüktür. Bu durumda araştırmada kullanılan tüm ölçek ve alt ölçeklerin oldukça güvenilir olduğu söylenebilir.

4.3 Ölçek Puanlarının Sosyodemografik Bilgiler Bakımından İncelenmesi

ÇÇTÖ ve tüm alt boyutları, RBSÖ ve SFİBÖ'nün kadın ve erkeklerdeki ortalamaları ve bu ortalamaların karşılaştırılması Tablo 4.5'te verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre ÇÇTÖ toplam puanı ve ÇÇTÖ'nün alt boyutlarından Fiziksel İhmal, Duygusal İhmal ve Cinsel İstismar farklı cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Ek olarak, kadın ve erkek katılımcıların RBSÖ toplam puanları da istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0,05$). ÇÇTÖ toplam puanı kadınlarda erkeklere oranla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-4,09$, $p=0,001$). Benzer şekilde, ÇÇTÖ Fiziksel İhmal ($t=-3,41$, $p=0,001$), ÇÇTÖ Duygusal İhmal ($t=-3,61$, $p=0,001$) ve ÇÇTÖ Cinsel İstismar ($t=-2,86$, $p=0,004$) puanları da kadınlarda erkeklere oranla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. RBSÖ puanı ise erkek katılımcılarda kadınlara oranla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir ($t=3,08$, $p=0,002$). SFİBÖ'nün cinsiyetler arası puan ortalamalarında ise anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır ($p>0,05$).

ÇÇTÖ ve tüm alt boyutları, RBSÖ ve SFİBÖ'nün farklı medeni durumlara göre ortalamaları ve bu ortalamaların karşılaştırılması Tablo 4.3'te verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre ÇÇTÖ toplam ve alt boyutlarından Fiziksel İhmal, Duygusal İhmal ve Cinsel İstismar puanları, evli olan ve olmayan katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Ek olarak, SFİBÖ toplam puanı da evli olanlar ve olmayanlar arasında durumlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p < 0,05$). ÇÇTÖ toplam puanı bekar olan katılımcılarda evlilere oranla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur ($t=5,42$, $p=0,001$). Benzer şekilde, ÇÇTÖ Fiziksel İhmal ($t=5,22$, $p=0,001$), ÇÇTÖ Duygusal İhmal ($t=3,18$, $p=0,002$) ve ÇÇTÖ Cinsel İstismar puanı da ($t=2,05$, $p=0,040$) bekar olan katılımcılarda evlilere oranla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Ek olarak, SFİBÖ puanı bekar olan katılımcılarda evlilere oranla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=2,34$, $p=0,020$).

ÇÇTÖ ve tüm alt boyutları, RBSÖ ve SFİBÖ'nün farklı eğitim düzeylerine göre ortalamaları ve bu ortalamaların karşılaştırılması Tablo 4.3'te verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre; ÇÇTÖ toplam puanı ve ÇÇTÖ'nün alt boyutlarından Fiziksel İhmal, Fiziksel İstismar, Duygusal İhmal ve Duygusal İstismar farklı eğitim grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Ek olarak, RBSÖ toplam puanı da farklı eğitim grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p < 0,05$). ÇÇTÖ toplam puanı eğitim düzeyi üniversite ve üzeri olan katılımcılarda lise ve altında olanlara oranla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=-2,17$, $p=0,030$). Benzer şekilde ÇÇTÖ Fiziksel İhmal ($t=-5,24$, $p=0,001$) ve Duygusal İhmal ($t=-3,26$, $p=0,001$) puanları da eğitim düzeyi üniversite ve üzeri olan katılımcılarda lise ve altında olanlara oranla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. ÇÇTÖ Fiziksel İstismar ($t=4,95$, $p=0,001$) ve Duygusal İstismar ($t=2,99$, $p=0,003$) puanları ise eğitim düzeyi lise ve altı olan katılımcılarda üniversite ve üzeri olanlara oranla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ek olarak, RBSÖ puanı eğitim düzeyi lise ve altı olan katılımcılarda üniversite ve üzeri olanlara oranla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($t=2,38$, $p=0,018$).

4.4 Örneklemin Ölçek Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Örneklemin ölçek puanlarının birbirleri ve yaş, eğitim yılı, ilişki süresi gibi değişkenler arasındaki ilişkisi, Pearson Korelasyon analizi ile incelenmiş olup Tablo 4.6'te sunulmuştur.

Katılımcıların yaş ortalaması ile SFİBÖ puanı ($r=-0,14$, $p=0,004$) ve ÇÇTÖ toplam ($r=-0,27$, $p=0,001$) puanı arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Buna göre katılımcıların yaşı arttıkça, SFİBÖ puanı ve ÇÇTÖ toplam puanı düşmektedir. Ek olarak, yaş değişkeni ile ÇÇTÖ alt ölçeklerinden Fiziksel İhmal ($r=-0,20$, $p=0,001$), Duygusal İhmal ($r=-0,11$, $p=0,020$), Duygusal İstismar ($r=-0,11$, $p=0,023$) ve Cinsel İstismar ($r=-0,13$, $p=0,008$) puanları arasında da negatif yönde anlamlı ilişki gözlenmiştir. Buna göre örneklemin yaşı arttıkça, ÇÇTÖ alt ölçeklerinden Fiziksel İhmal, Duygusal İhmal, Duygusal İstismar ve Cinsel İstismar puanları düşmektedir.

SFİBÖ puanı ile RBSÖ ($r=-0,37$, $p=0,001$) puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre ilişki bağımlılığı arttıkça, katılımcıların benlik saygısı puanı düşmektedir. Ek olarak, SFİBÖ puanı ile ÇÇTÖ alt ölçeklerinden Fiziksel İhmal ($r=-0,11$, $p=0,019$) ve Duygusal İhmal ($r=-0,22$, $p=0,001$) arasında negatif yönde; Duygusal İstismar ($r=0,20$, $p=0,001$) ve Aşırı Kontrol Koruma ($r=0,17$, $p=0,001$) arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre örneklemin ilişki bağımlılığı puanı arttıkça, fiziksel ve duygusal ihmal puanları azalmakta, duygusal istismar ve aşırı kontrol koruma puanları yükselmektedir. RBSÖ puanı ile ÇÇTÖ alt ölçeklerinden Fiziksel İhmal ($r=-0,25$, $p=0,001$) ve Duygusal İhmal ($r=-0,30$, $p=0,001$) puanları arasında negatif yönde; Fiziksel İstismar ($r=0,16$, $p=0,001$), Duygusal İstismar ($r=0,28$, $p=0,001$) ve Aşırı Kontrol Koruma ($r=0,20$, $p=0,001$) puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre örneklemin benlik saygısı arttıkça fiziksel ihmal ve duygusal ihmal puanları düşmekte, fiziksel istismar, duygusal istismar ve aşırı kontrol koruma puanları artış göstermektedir.

ÇÇTÖ toplam puanı ile ÇÇTÖ alt boyutlarından Fiziksel İhmal ($r=0,54$, $p=0,001$), Fiziksel İstismar ($r=0,44$, $p=0,001$), Duygusal İhmal ($r=0,32$, $p=0,001$), Duygusal İstismar ($r=0,41$, $p=0,001$), Cinsel İstismar ($r=0,51$, $p=0,001$) ve Aşırı Kontrol Koruma ($r=0,32$, $p=0,001$) puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır.

SFİBÖ puanı ile RBSÖ ($r=-0,37$, $p=0,001$) puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre ilişki bağımlılığı arttıkça, katılımcıların benlik saygısı puanı düşmektedir. Ek olarak, SFİBÖ puanı ile ÇÇTÖ alt ölçeklerinden Fiziksel İhmal ($r=-0,11$, $p=0,019$) ve Duygusal İhmal ($r=-0,22$, $p=0,001$) arasında negatif yönde; Duygusal İstismar ($r=0,20$, $p=0,001$) ve Aşırı Kontrol Koruma ($r=0,17$, $p=0,001$) arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre örneklemin ilişki bağımlılığı puanı arttıkça, fiziksel ve duygusal ihmal puanları azalmakta, duygusal istismar ve aşırı kontrol koruma puanları yükselmektedir.

Tablo 4.5 Cinsiyet, medeni durum ve eğitim gruplarına göre ölçek puanlarının karşılaştırılması (n=429)

Ölçek adı	Cinsiyet			Medeni Durumu			Eğitim Durumu					
	Kadın (xxx) Ortalama±SS	Erkek (n) Ortalama±SS	t	p	Evli (xxx) Ortalama±SS	Bekar Ortalama±SS	t	p	Lise ve Altı Ortalama±SS	Üniversite ve Üzeri Ortalama±SS	t	p
ÇÇTÖ-Fiziksel İhmal	19,79±2,10	19,01±2,50	-3,41	0,001*	18,83 ± 2,67	20,00 ± 1,87	5,22	0,001*	18,28 ± 2,64	19,72 ± 2,20	-5,24	0,001*
ÇÇTÖ-Fiziksel İstismar	5,73±1,85	6,04±2,14	1,64	0,104	5,78 ± 1,92	5,96 ± 2,06	0,95	0,341	6,77 ± 2,54	5,63 ± 1,74	4,95	0,001*
ÇÇTÖ-Duygusal İhmal	20,04±4,30	18,63±3,70	-3,61	0,001*	18,75 ± 4,18	20,00 ± 3,90	3,18	0,002*	18,14 ± 4,16	19,71 ± 4,02	-3,26	0,001*
ÇÇTÖ-Duygusal İstismar	7,06±2,98	7,29±2,59	0,85	0,394	6,96 ± 3,01	7,36 ± 2,57	1,45	0,146	7,94 ± 3,14	6,96 ± 2,67	2,99	0,003*
ÇÇTÖ-Cinsel İstismar	6,15±2,37	5,56±1,84	-2,86	0,004*	5,66 ± 1,95	6,08 ± 2,31	2,05	0,040*	5,54 ± 1,63	5,96 ± 2,26	-1,64	0,100
ÇÇTÖ-Aşırı Kontrol Koruma	3,71±1,83	3,50±1,65	-1,20	0,230	3,73 ± 1,84	3,50 ± 1,64	-1,37	0,168	3,36 ± 1,71	3,68 ± 1,75	-1,62	0,129
ÇÇTÖ-Toplam	62,48±5,08	60,04±7,18	-4,09	0,001*	59,73 ± 6,51	62,91 ± 5,58	5,42	0,001*	60,06 ± 6,76	61,67 ± 6,09	-2,17	0,030*
RBSÖ	3,37±2,19	3,99±1,97	3,08	0,002*	3,55 ± 2,12	3,77 ± 2,09	1,07	0,283	4,13 ± 1,94	3,58 ± 2,13	2,38	0,018*
SFİBÖ	52,48±12,40	52,92±11,69	0,07	0,947	51,51 ± 11,30	54,22 ± 12,63	2,34	0,020*	52,70 ± 12,32	52,92 ± 12,00	-0,15	0,874

ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği; RBSÖ: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği; SFİBÖ: Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği

RBSÖ puanı ile ÇÇTÖ alt ölçeklerinden Fiziksel İhmal ($r=-0,25$, $p=0,001$) ve Duygusal İhmal ($r=-0,30$, $p=0,001$) puanları arasında negatif yönde; Fiziksel İstismar ($r=0,16$, $p=0,001$), Duygusal İstismar ($r=0,28$, $p=0,001$) ve Aşırı Kontrol Koruma ($r=0,20$, $p=0,001$) puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre örneklemin benlik saygısı arttıkça fiziksel ihmal ve duygusal ihmal puanları düşmekte, fiziksel istismar, duygusal istismar ve aşırı kontrol koruma puanları artış göstermektedir.

ÇÇTÖ toplam puanı ile ÇÇTÖ alt boyutlarından Fiziksel İhmal ($r=0,54$, $p=0,001$), Fiziksel İstismar ($r=0,44$, $p=0,001$), Duygusal İhmal ($r=0,32$, $p=0,001$), Duygusal İstismar ($r=0,41$, $p=0,001$), Cinsel İstismar ($r=0,51$, $p=0,001$) ve Aşırı Kontrol Koruma ($r=0,32$, $p=0,001$) puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır.

ÇÇTÖ alt ölçeklerinden Aşırı Kontrol Koruma ile Fiziksel İhmal ($r=-0,10$, $p=0,048$) ve Duygusal İhmal ($r=-0,43$, $p=0,001$) puanları arasında negatif yönde; Fiziksel İstismar ($r=0,27$, $p=0,001$), Duygusal İstismar ($r=0,49$, $p=0,001$) ve Cinsel İstismar ($r=0,14$, $p=0,003$) puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre örneklemin, aşırı kontrol koruma puanları arttığında fiziksel ihmal ve duygusal ihmal puanlarının düştüğü, fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar puanlarının arttığı görülmektedir.

ÇÇTÖ alt ölçeklerinden Cinsel İstismar ile Fiziksel İstismar ($r=0,25$, $p=0,001$) ve Duygusal İstismar ($r=0,27$, $p=0,001$) puanları arasında pozitif yönde; Duygusal İhmal ($r=-0,10$, $p=0,031$) puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre örneklemin, cinsel istismar puanı arttığında fiziksel istismar ve duygusal istismar puanlarının arttığı, duygusal istismar puanının ise düştüğü görülmektedir.

ÇÇTÖ alt ölçeklerinden Duygusal İstismar ile Fiziksel İhmal ($r=-0,17$, $p=0,001$) ve Duygusal İhmal ($r=-0,57$, $p=0,001$) puanları arasında negatif yönde; Fiziksel İstismar ($r=0,55$, $p=0,001$) puanı arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre örnekleminde duygusal istismar arttığında fiziksel ihmal ve duygusal ihmal puanları azalmakta, fiziksel istismar puanı ise artış göstermektedir.

Tablo 4.6 Çalışmada kullanılan ölçekler arasındaki korelasyonlar (n=429)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ÇÇTÖ-Fiziksel İhmal	1										
ÇÇTÖ-Fiziksel İstismar	-0,16*	1									
ÇÇTÖ-Duygusal İhmal	0,50*	-0,35*	1								
ÇÇTÖ-Duygusal İstismar	-0,17*	0,55*	-0,57*	1							
ÇÇTÖ-Cinsel İstismar	-0,04	0,20*	-0,10*	0,27*	1						
ÇÇTÖ-Aşırı Kontrol Koruma	-0,10*	0,27*	-0,43*	0,49*	0,14*	1					
ÇÇTÖ-Toplam	0,54*	0,44*	0,32*	0,41*	0,51*	0,32*	1				
RBSÖ	-0,25*	0,16*	-0,30*	0,28*	0,08	0,20*	-0,03	1			
SFİBÖ	-0,11*	0,09	-0,22*	0,20*	0,07	0,17*	0,01	0,37*	1		
Yaş	-0,20*	-0,04	-0,11*	-0,11*	-0,13*	-0,04	-0,27*	-0,08	-0,14*	1	
İlişki Süresi Toplam	-0,18*	-0,08	-0,06	-0,16*	-0,11*	-0,08	-0,26*	-0,06	-0,09	0,83*	1

ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği; RBSÖ: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği; SFİBÖ: Spann-Fischer İlişki Bağlılığı Ölçeği
* p<0,05: İstatistiksel olarak anlamlı

ÇÇTÖ alt ölçeklerinden Duygusal İhmal ile Fiziksel İhmal ($r=0,50$, $p=0,001$) arasında pozitif yönde; Fiziksel İstismar ($r=-0,35$, $p=0,001$) puanı ile ise negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre örnekleme duygusal ihmal arttığında, fiziksel ihmal de artış göstermekte, fiziksel istismar puanı ise azalmaktadır. Son olarak ÇÇTÖ alt ölçeklerinden Fiziksel İstismar ile Fiziksel İhmal ($r=-0,16$, $p=0,001$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre örnekleme fiziksel istismar puanı arttığında, fiziksel ihmal puanı azalmaktadır.

4.5 Regresyon Analizleri

Araştırma hipotezlerini test etmek için, (H1): evli katılımcılarda bağımsız değişken ÇÇTÖ toplam puanı ve bağımlı değişken ilişki bağımlılığı alınarak basit doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Ardından araştırmanın ilk hipotezinin alt hipotezlerini test etmek üzere, evli katılımcılarda ÇÇTÖ alt boyutlarının (fiziksel ihmal, fiziksel istismar, duygusal ihmal, duygusal istismar, cinsel istismar, aşırı kontrol koruma) ilişki bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolünü değerlendirmek için her bir alt boyut ile basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Benzer şekilde, (H2): romantik ilişkisi olan katılımcılarda bağımsız değişken ÇÇTÖ toplam puanı ve bağımlı değişken ilişki bağımlılığı alınarak basit doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Ardından araştırmanın ikinci hipotezinin alt hipotezlerini test etmek üzere, romantik ilişkisi olan katılımcılarda ÇÇTÖ alt boyutlarının (fiziksel ihmal, fiziksel istismar, duygusal ihmal, duygusal istismar, cinsel istismar, aşırı kontrol koruma) ilişki bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolünü değerlendirmek için her bir alt boyut ile basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Araştırmanın hipotezlerinden (H3): evli katılımcılarda bağımsız değişken BSÖ toplam puanının bağımlı değişken ilişki bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolünü değerlendirmek amacıyla basit doğrusal regresyon analizi uygulanmış, ardından (H4): romantik ilişkisi olan katılımcılarda bağımsız değişken BSÖ toplam puanının bağımlı değişken ilişki bağımlı üzerindeki yordayıcı rolünü değerlendirmek amacıyla basit doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır.

Tablo 4.7 Doğrusal regresyon analizi sonuçları

Hipotezler		β	SH	F	p
1	(Evli) ÇÇTÖ-Toplam	-0,06	0,12	0,636	0,42
1 _a	(Evli) ÇÇTÖ-Fiziksel istismar	-0,02	0,41	0,073	0,78
1 _b	(Evli) ÇÇTÖ-Fiziksel ihmal	-0,11	0,29	2,560	0,11
1 _c	(Evli) ÇÇTÖ-Duygusal ihmal	-0,21	0,18	9,840	0,02*
1 _d	(Evli) ÇÇTÖ-Duygusal istismar	0,14	0,26	3,970	0,04*
1 _e	(Evli) ÇÇTÖ-Cinsel istismar	0,00	0,40	0,002	0,97
1 _f	(Evli) ÇÇTÖ-Aşırı koruma-kontrol	0,24	0,41	12,732	0,00*
2	(Romantik İlişki) ÇÇTÖ-Toplam	0,10	0,15	0,021	0,89
2 _a	(Romantik İlişki) ÇÇTÖ-Fiziksel istismar	0,17	0,41	6,913	0,04*
2 _b	(Romantik İlişki) ÇÇTÖ-Fiziksel ihmal	-0,20	0,45	8,994	0,03*
2 _c	(Romantik İlişki) ÇÇTÖ-Duygusal ihmal	-0,26	0,21	15,684	0,00*
2 _d	(Romantik İlişki) ÇÇTÖ-Duygusal istismar	0,26	0,32	15,560	0,00*
2 _e	(Romantik İlişki) ÇÇTÖ-Cinsel istismar	0,10	0,37	2,007	0,16
2 _f	(Romantik İlişki) ÇÇTÖ-Aşırı koruma-kontrol	0,12	0,52	3,033	0,08
3	(Evli) RBSÖ	0,30	0,35	20,127	0,00*
4	(Romantik İlişki) RBSÖ	0,43	0,37	49,047	0,00*

ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği; RBSÖ: Roseberg Benlik Saygısı Ölçeği, SH: Standart Hata, Bağımlı değişken: İlişki Bağımlılığı

* p<0,05: İstatistiksel olarak anlamlı

Ek olarak, (H5): evli katılımcılarda bağımsız değişken ÇÇTÖ alt boyutları ve BSÖ toplam puanının bağımlı değişken ilişki bağımlı üzerindeki yordayıcı rolünü değerlendirmek amacıyla çoklu regresyon regresyon analizi uygulanmış, ardından (H6): romantik ilişkisi olan katılımcılarda bağımsız değişken ÇÇTÖ alt boyutları ve BSÖ toplam puanının bağımlı değişken ilişki bağımlı üzerindeki yordayıcı rolünü değerlendirmek amacıyla çoklu regresyon analizi uygulanmıştır.

Evli katılımcılarda ÇÇTÖ alt boyutlarından bağımsız değişken duygusal ihmal puanı ile bağımlı değişken ilişki bağımlılığı puanı kullanılarak basit doğrusal regresyon analizi uygulandı. Regresyon modeline göre ÇÇTÖ alt boyutlarından duygusal ihmal puanı ($\beta=-0,21$, $SE=0,18$) ilişki bağımlılığı puanının negatif yönde anlamlı bir yordayıcısıdır. Ek olarak, duygusal ihmal alt boyutu ilişki bağımlılığı varyansının %4,5'ünü açıklamaktadır $F(1, 212)= 9,840$, $p=0,002$, $R^2 =0,045$.

Evli katılımcılarda ÇÇTÖ alt boyutlarından bağımsız değişken duygusal istismar puanı ile bağımlı değişken ilişki bağımlılığı puanı kullanılarak basit doğrusal

regresyon analizi uygulandı. Regresyon modeline göre ÇÇTÖ alt boyutlarından duygusal istismar puanı ($\beta=0,14$, $SE=0,26$) ilişki bağımlılığı puanının pozitif yönde anlamlı bir yordayıcısıdır. Ek olarak, duygusal istismar alt boyutu ilişki bağımlılığı varyansının %1,8'ini açıklamaktadır $F(1, 212)= 3,970$, $p=0,048$, $R^2 =0,018$.

Evli katılımcılarda ÇÇTÖ alt boyutlarından bağımsız değişken aşırı koruma-kontrol puanı ile bağımlı değişken ilişki bağımlılığı puanı kullanılarak basit doğrusal regresyon analizi uygulandı. Regresyon modeline göre ÇÇTÖ alt boyutlarından aşırı koruma-kontrol puanı ($\beta=0,24$, $SE=0,41$) ilişki bağımlılığı puanının pozitif yönde anlamlı bir yordayıcısıdır. Ek olarak, aşırı koruma-kontrol alt boyutu ilişki bağımlılığı varyansının %5,7'sini açıklamaktadır $F(1, 212)= 12,732$ $p=0,000$, $R^2 =0,057$.

Romantik ilişkisi olan katılımcılarda ÇÇTÖ alt boyutlarından bağımsız değişken fiziksel istismar ile bağımlı değişken ilişki bağımlılığı puanı kullanılarak basit doğrusal regresyon analizi uygulandı. Regresyon modeline göre ÇÇTÖ alt boyutlarından fiziksel istismar puanı ($\beta=0,18$, $SE=0,41$) ilişki bağımlılığı puanının pozitif yönde anlamlı bir yordayıcısıdır. Ek olarak, fiziksel istismar alt boyutu ilişki bağımlılığı varyansının %3.1'ini açıklamaktadır $F(1, 215)= 6,913$, $p=0,009$, $R^2 =0,031$.

Romantik ilişkisi olan katılımcılarda ÇÇTÖ alt boyutlarından bağımsız değişken fiziksel ihmal ile bağımlı değişken ilişki bağımlılığı puanı kullanılarak basit doğrusal regresyon analizi uygulandı. Regresyon modeline göre ÇÇTÖ alt boyutlarından fiziksel ihmal puanı ($\beta=-0,20$, $SE=0,45$) ilişki bağımlılığı puanının negatif yönde anlamlı bir yordayıcısıdır. Ek olarak, fiziksel ihmal alt boyutu ilişki bağımlılığı varyansının %4,0'ını açıklamaktadır $F(1, 215)= 8,994$, $p=0,003$, $R^2 =0,040$.

Romantik ilişkisi olan katılımcılarda ÇÇTÖ alt boyutlarından bağımsız değişken duygusal ihmal ile bağımlı değişken ilişki bağımlılığı puanı kullanılarak basit doğrusal regresyon analizi uygulandı. Regresyon modeline göre ÇÇTÖ alt boyutlarından duygusal ihmal puanı ($\beta=-0,26$, $SE=0,21$) ilişki bağımlılığı puanının negatif yönde anlamlı bir yordayıcısıdır. Ek olarak, duygusal ihmal alt boyutu ilişki bağımlılığı varyansının %6,8'ini açıklamaktadır $F(1, 215)= 15,684$, $p=0,000$, $R^2 =0,068$.

Romantik ilişkisi olan katılımcılarda ÇÇTÖ alt boyutlarından bağımsız değişken duygusal istismar ile bağımlı değişken ilişki bağımlılığı puanı kullanılarak basit doğrusal regresyon analizi uygulandı. Regresyon modeline göre ÇÇTÖ alt

boyutlarından duygusal istismar puanı ($\beta=0,26$, $SE=0,32$) ilişki bağımlılığı puanının pozitif yönde anlamlı bir yordayıcısıdır. Ek olarak, duygusal istismar alt boyutu ilişki bağımlılığı varyansının %6,8'ini açıklamaktadır $F(1,215)= 15,560$, $p=0,000$, $R^2=0,068$.

Üçüncü hipotezimizde evli katılımcıların benlik saygısı puanlarının ilişki bağımlılığını negatif yönde yordayıp yordamadığını test etmek adına doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Hipotezimizi destekleyici şekilde, evli katılımcıların benlik saygısı puanları ($\beta=0,30$, $SE=0,35$) arttıkça ilişki bağımlılığı puanını artmaktadır. Diğer bir deyişle, benlik saygısı düştükçe ilişki bağımlılığı da artmaktadır. Ek olarak, benlik saygısı ilişki bağımlılığı varyansının %8,3'ünü açıklamaktadır $F(1, 212)= 20,127$, $p=0,000$, $R^2=0,087$.

Üçüncü hipotezimizde evli katılımcılar için test edilen ilişki, dördüncü hipotezimizde romantik ilişki içerisindeki katılımcılar için test edilmiştir. Evli katılımcılara benzer olarak, romantik ilişki içerisindeki katılımcıların benlik saygısı puanı ($\beta=0,43$, $SE=0,37$) arttıkça ilişki bağımlılığı skorları da yükselmektedir. Ek olarak, benlik saygısı ilişki bağımlılığı varyansının %18,6'sını açıklamaktadır $F(1, 215)= 49,047$, $p=0,000$, $R^2=0,186$.

Tablo 4.8 Çoklu regresyon

Blok		β	SH	p	F	R^2
1	(Evli) ÇÇTÖ-Fiziksel İhmal	0,01	0,36	0,971	3,720	0,10
	(Evli) ÇÇTÖ-Fiziksel İstismar	-1,09	0,49	0,028		
	(Evli) ÇÇTÖ-Duygusal İhmal	-0,51	0,28	0,069		
	(Evli) ÇÇTÖ-Duygusal İstismar	0,08	0,39	0,832		
	(Evli) ÇÇTÖ-Cinsel İstismar	-0,13	0,43	0,767		
	(Evli) ÇÇTÖ-Aşırı Kontrol Koruma	1,34	0,51	0,009		
2	(Evli) ÇÇTÖ-Fiziksel İhmal	0,27	0,36	0,445	5,083	0,15
	(Evli) ÇÇTÖ-Fiziksel İstismar	-0,97	0,48	0,045		
	(Evli) ÇÇTÖ-Duygusal İhmal	-0,44	0,27	0,110		
	(Evli) ÇÇTÖ-Duygusal İstismar	-0,03	0,38	0,950		
	(Evli) ÇÇTÖ-Cinsel İstismar	-0,10	0,42	0,814		
	(Evli) ÇÇTÖ-Aşırı Kontrol Koruma	1,21	0,49	0,015		
	(Evli) Benlik Saygısı	1,30	0,37	0,001		

ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği; RBSÖ: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği SH: Standart Hata, Bağımlı değişken: İlişki Bağımlılığı, * $p<0,05$: İstatistiksel olarak anlamlı

Beşinci hipotezimizi test etmek amacıyla çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Buna göre, ilk bloğa çocukluk çağı travması ölçeğinin alt ölçek puanları, ikinci bloğa da benlik saygısı puanı girilmiş, ilişki bağımlılığı skoru yordanmıştır. Sonuçlar, evli katılımcılar için ilk blokta sadece fiziksel istismar ($\beta=-$

1,09, SE=0,49) ve aşırı kontrol koruma ($\beta=1,34$, SE=0,51) alt ölçeklerinin anlamlı şekilde yordadığını göstermektedir. İkinci blokta ise bu alt ölçekler anlamlılık seviyelerini korurken, ek olarak benlik saygısı puanının da ($\beta=1,30$, SE=0,37) ilişki bağımlılığını istatistiksel olarak anlamlı olacak şekilde yordadığı görülmektedir ($F(7, 212)=5,083$, $p<0,001$, $R^2 = 0,15$).

Tablo 4.9 Çoklu regresyon

Blok		β	SH	p	F	R^2
1	(Romantik ilişki) ÇÇTÖ-Fiziksel İhmal	-0,91	0,48	0,058	4,207	0,11
	(Romantik ilişki) ÇÇTÖ-Fiziksel İstismar	0,20	0,47	0,674		
	(Romantik ilişki) ÇÇTÖ-Duygusal İhmal	-0,39	0,29	0,182		
	(Romantik ilişki) ÇÇTÖ-Duygusal İstismar	0,69	0,46	0,132		
	(Romantik ilişki) ÇÇTÖ-Cinsel İstismar	0,40	0,37	0,276		
	(Romantik ilişki) ÇÇTÖ-Aşırı Kontrol Koruma	0,01	0,57	0,997		
2	(Romantik ilişki) ÇÇTÖ-Fiziksel İhmal	-0,65	0,45	0,150	8,564	0,22
	(Romantik ilişki) ÇÇTÖ-Fiziksel İstismar	0,10	0,44	0,825		
	(Romantik ilişki) ÇÇTÖ-Duygusal İhmal	-0,31	0,27	0,251		
	(Romantik ilişki) ÇÇTÖ-Duygusal İstismar	0,29	0,43	0,512		
	(Romantik ilişki) ÇÇTÖ-Cinsel İstismar	0,36	0,34	0,293		
	(Romantik ilişki) ÇÇTÖ-Aşırı Kontrol Koruma	-0,23	0,54	0,670		
	(Romantik ilişki) Benlik Saygısı	2,21	0,40	0,001		

ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği; RBSÖ: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği SH: Standart Hata, Bağımlı değişken: İlişki Bağımlılığı

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA

İlişki bağımlılığına temel oluşturan faktörler arasında aile içinde yaşanan travmatik olaylar ve kişinin benlik algısının düşük olmasının yer aldığı bilinmektedir. Çocukluk çağında yaşanan travmatik deneyimler ilişki bağımlılığına zemin hazırlayarak kişi üzerinde hayatı boyunca etkisini sürdürebilir. Bu nedenle, bu çalışmada yetişkinlerde çocukluk çağı travmalarının ve benlik saygısının, ilişki bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen çalışmada, evli ve romantik ilişki içerisinde olan katılımcılar ayrı ayrı değerlendirilerek araştırmanın hipotezlerine cevap aranmıştır.

Araştırmaya 228'i (%53,1) kadın ve 201'i erkek (%46,9) olmak üzere toplam 429 kişi katılmış olup örneklemin yaş ortalaması $34,77 \pm 11,56$ (aralığı 19-70) olarak belirlenmiştir. Örnekleminizin 213'ü evli ve 216'sı romantik ilişkisi olan bekar katılımcılardan oluşmaktadır.

Araştırmanın başlıca bulguları, evli katılımcılar için çocukluk çağı travmalarının alt boyutlarından duygusal ihmal, duygusal istismar ve aşırı koruma-kontrol ve benlik saygısının; romantik ilişki içerisinde olan katılımcılar için ise çocukluk çağı travmalarının alt boyutlarından fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal, duygusal istismar ve benlik saygısının ilişki bağımlılığını yordadığı yönündedir.

Araştırmada çocukluk çağı travma düzeyleri her iki cinsiyet için incelenmiştir. Kadın katılımcıların ÇÇTÖ toplam puanı ile alt boyutlarından fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar puanları erkeklere oranla anlamlı düzeyde daha yüksektir. Fiziksel istismar, duygusal istismar, aşırı kontrol-koruma puanlarında ise cinsiyetler arası anlamlı bir fark bulunmamıştır. Çalışmamızın bulguların benzer

şekilde, yürütülen bir araştırmada kadınların fiziksel ve duygusal ihmal ile cinsel istismar puanları erkeklere oranla daha yüksek bulunmuştur (Lee & Chen, 2017; Combellick ve ark., 2019). Bulgularımızın ülkemizde yürütülen çalışmalarla da uyum içerisinde olduğu gözlenmiştir (Şahnaoğlu, 2021; Özçevik ve ark., 2019). Çocukluk çağı travmaları ile ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelendiği yakın tarihli bir çalışmada kadın katılımcıların fiziksel ihmal ve duygusal ihmal alt boyut puanları erkek katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur (Şahnaoğlu, 2021). Araştırmamızın bulgularına benzer şekilde, Özçevik ve arkadaşlarının (2019) hemşirelik öğrencileriyle yürüttüğü çalışmada kadınların travma puanları erkek katılımcılara göre daha yüksek bulunmuş ve ayrıca, fiziksel istismar ve aşırı kontrol-koruma alt boyutları arasında cinsiyetler arası bir fark belirlenmemiştir.

Örnekleminizde kadın katılımcıların benlik saygısı düzeyleri erkek katılımcılara oranla anlamlı düzeyde daha yüksektir. Araştırmamızın bulgularına benzer şekilde, kadınlarda benlik saygısının daha yüksek olduğunu ortaya koyan çalışmalar literatürde mevcuttur (Amad, Gray & Snowden, 2020; Alvaro ve ark., 2019; Connell, Spencer, & Aber, 1994). Yürütülen bir diğer araştırmada ise bulgularımızın aksine erkeklerin daha yüksek benlik saygısına sahip olduğu gözlemlenmiştir (Kobosko ve ark., 2018; Gentile ve ark., 2009; Kling, Hyde & Showers, 1999; Fertman & Chubb, 1992). Araştırmaların bulguları arasındaki bu farkların örneklem çeşitliliğinden kaynaklanmış olabileceği düşünülebilir. Çalışmamızda ayrıca kadın ve erkek katılımcılar arasında ilişki bağımlılığı puanları açısından anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Literatürde çalışmamızın bulgularını benzer şekilde, erkek ve kadın katılımcılar arasında ilişki bağımlılığı düzeylerinde anlamlı bir fark gözlemeyen çalışmalar mevcuttur (Evgin & Sümen; 2021; Dear & Roberts, 2002; Springer, Britt & Schlenker, 1998). Bulgularımızın tersine, kadınların ilişki bağımlılığı düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğunu saptayan çalışmalar da mevcuttur (Mukba, 2013; Laizane, 2012; Cowan & Warren, 1994).

Çalışmamızda medeni durumu farklı katılımcıların çocukluk çağı travma puanları incelendiğinde, romantik ilişkisi olan bekar katılımcıların ÇÇTÖ toplam puanı yanı sıra alt boyutlardan fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar puanlarının, evli katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir. Whisman (2006) yürüttüğü araştırmada çocukluk çağı travmaları ile evlilik durumu arasındaki incelemiştir. Sonuçlar, evli olan bireyler çocukluk çağı travma puanlarının daha düşük olduğu yönündedir ve çalışmamızın bulgularını desteklemektedir.

Örnekleminizde romantik ilişkisi olan bekar katılımcılar ile evli bireyler arasında benlik saygısı düzeyleri bakımından anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Bulgularımızın aksine, benlik saygısının sosyodemografik değişken bakımından incelenmesini araştıran bir çalışmada, evli bireylerden benlik saygısı düzeylerinin ilişkisi olan bekar bireylere oranla daha yüksek olduğu gözlemiştir (Kobosko ve ark., 2018). Yürütülen araştırmanın örnekleminin duyma kaybı olan bireylerden seçilmiş olmasının sonuçlar arasında fark yaratabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, romantik ilişkisi olan bekar katılımcıların ilişki bağımlılığı düzeyleri evli katılımcılara oranla anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Literatürde benzer bir incelemeyi yapan bir çalışmaya rastlanmadığından herhangi bir karşılaştırma yapılamamaktadır.

Örnekleminizde farklı eğitim düzeyindeki katılımcılar arasında çocukluk çağı travma türleri ve düzeyleri açısından farklar saptanmıştır. Daha yüksek eğitim düzeyine sahip olan katılımcılarda, ÇÇTÖ toplam puanı yanı sıra alt boyutlardan fiziksel ve duygusal ihmal puanları daha yüksekken; fiziksel ve duygusal istismar puanları daha düşüktür. Bulgularımıza benzer şekilde, literatürde yürütülen bazı çalışmalar eğitim düzeyi ile travma toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki saptamıştır (Scher ve ark., 2004; Aydın ve İşmen 2003). Eğitim düzeyi yüksek bireylerin bilişsel kapasitelerinin görece yüksek olduğu varsayıldığında, çocukluk çağında yaşadığı travmatik deneyimleri hatırlama ve anlamlandırma oranlarının daha yüksek olması beklenebilir. Araştırmamızda daha yüksek eğitim düzeyine sahip olan katılımcılarda benlik saygısı anlamlı düzeyde yüksek bulunmuşken; ilişki bağımlılığı puanlarında anlamlı bir fark saptanmamıştır. Yüksek eğitimin benlik saygısı üzerinde pozitif bir etkisi olduğunu gösteren çalışmalar literatürde mevcuttur (De Araujo ve Lagos). Çalışmamızın bulgularının aksine yakın tarihte yürütülen bir tez çalışmasında eğitim düzeyi ile ilişki bağımlılığı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptamıştır (Şahnaoğlu, 2021). Buna göre, bireyler eğitim düzeyi arttıkça, ilişki bağımlılığı puanlarında düşüş gözlenmektedir.

Araştırmamızda ayrıca katılımcıların yaşı ile ölçek puanları arasındaki ilişkiler de incelenmiştir. Örnekleminizde yaş ortalaması arttıkça hem ÇÇTÖ toplam puanının hem de fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve istismar, cinsel istismar puanlarının azaldığı gözlenmiştir. Araştırmamızda katılımcıların erişkin yaştaki bireyler olduğu dikkate alındığında yaş ilerledikçe, çocukluk çağına dair deneyimlerin beyanında bir azalma olabileceği düşünülebilir. Bir başka yorum olarak

da örneklemimizdeki daha yaşlı bireylerin çocukluk çağı yaşantıları bakımından daha olumlu ortamlarda bulunduğu görüşü ileri sürülebilir. Yapılan araştırmalar, çocukluk çağı travmasının birey üzerinde kalıcı veya ara sıra nükseden şekilde zihinsel ve fizyolojik bir etkiye sebep olduğunu göstermektedir. Örneklemimizin yaş ortalaması ile ilişki bağımlılığı düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Bir başka deyişle, bireylerin yaşı arttıkça ilişki bağımlılığı düzeyleri azalmaktadır. Bunun nedeni bireylerin yaşlarının ilerlemesiyle birlikte ilişkiler konusunda tecrübe kazanması ve daha sağlıklı ilişki kurabilme yetilerinin gelişmesi olarak düşünülebilir. Literatürde bu iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaya rastlanmadığından bulguları destekleyen çalışma sunulamamaktadır.

Evli katılımcılara dair sonuçlarda, ÇÇTÖ'nün duygusal ihmal, duygusal istismar ve aşırı kontrol-koruma alt boyutları, ilişki bağımlılığını yordamış ancak ÇÇTÖ toplam puanı ile ilişki bağımlılığı arasında bir ilişki saptanmamıştır. Gerçekleştirilen çoklu regresyon analizi sonuçları ise evli katılımcılarda benlik saygısının ilişki bağımlılığını yordadığını göstermiştir. Evli katılımcılar arasında yüksek benlik saygısına sahip bireylerin ilişki bağımlılığı düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Romantik ilişkisi olan bekar katılımcılarda ise ÇÇTÖ'nün fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal istismar ve duygusal ihmal alt boyutları, ilişki bağımlılığını yordamıştır. Evli katılımcılara benzer şekilde, ÇÇTÖ toplam puanı ilişki bağımlılığını yordamamaktadır. Romantik ilişkisi olan bekar katılımcılarda da benlik saygısı arttıkça ilişki bağımlılığı azalmaktadır. Evli ve romantik ilişkisi olan bekar katılımcılar ölçek puanları bakımından karşılaştırıldığında sonuçlar genellikle benzerlik göstermektedir. Ayrışılan noktalar şu şekilde özetlenebilir: romantik ilişki içerisindeki bekar katılımcıların ilişki bağımlılığı toplam puanı, ÇÇTÖ toplam puanı yanı sıra fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyut puanları bakımından da evli katılımcılara oranla daha yüksektir. Regresyon analizi sonuçları karşılaştırıldığında, romantik ilişkisi olan bekar katılımcıların fiziksel ihmal ve fiziksel istismar alt boyutları ilişki bağımlılığını yordarken, evli katılımcılarda bu alt boyutlar ilişki bağımlılığı ile ilişkili bulunmamıştır. ÇÇTÖ'nün aşırı kontrol-koruma alt boyutu evli katılımcılarda ilişki bağımlılığını yordarken, romantik ilişkisi olan bekar katılımcılarda yordamamıştır. Özetle bulgularımız hem evli hem de romantik ilişkisi olan bekar bireyler için ilişki bağımlılığının ortak yordayıcıları olan duygusal ihmal, duygusal istismar ve benlik saygısını öne çıkarmaktadır.

Çocukluk çağı travmalarının ve özellikle duygusal olarak istismar eden ebeveynlerin, çocuğun ortaya çıkan benlik saygısı üzerinde zedeleyici bir etkisi vardır ve çocukluk çağı travmalarının, öz-farkındalık, eylemlilik, öz süreklilik ve öz-tutarlılık gibi birçok öz sistem bozukluğuna yol açtığı öne sürülmüştür (Harter, 1998). Travmaya maruz kalan çocuklar, düşük benlik saygısı ile mücadele etmektedir ve bu da çoğu zaman çocuğu gerçek benliğiyle uyumlu olmayan davranışlarda bulunmaya yönlendirir. Travmatik deneyim yaşayan çocukların yaşadıkları olumsuz duygusal sorunlar arasında suçluluk, depresyon, utanç ve öfke yer almaktadır. Kişisel gelişimdeki bu erken bozulmalar ve bunun sonucunda ortaya çıkan psikososyal etkiler, genellikle kişi büyüdükçe ve geliştikçe zayıf romantik ilişkilere dönüşür (Reyome & Ward, 2010). Bunun sonucu olarak, herhangi bir tür çocukluk çağı travma deneyiminin, romantik ilişkilere karşı bir kırılganlığa yol açtığı söylenebilir.

Bulgularımıza benzer şekilde, Reyome ve Ward (2007) yürüttükleri çalışmalarında, ilişki bağımlılığı ile duygusal ihmal, duygusal istismar ve cinsel istismar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptamıştır. Çalışmamıza benzer bulguları olsa dahi, araştırmanın sonuçları ile çalışmamızın farklılık gösterdiği sonuçlar da mevcuttur. Çalışmaya katılan bireylerin yaş aralığı incelediğinde, 18-25 arasında değiştiği gözlenmiştir. Mevcut farklılığın iki çalışma arasındaki örneklem yaş aralığı farklılığından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Reyome ve Ward (2010) yürüttükleri bir diğer çalışmada, ilişki bağımlılığının çocukluk çağı duygusal istismarı ile kendini susturma arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bulguları sonuçlarımızı destekler şekilde, ilişki bağımlılığı ile duygusal istismar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu yönündedir. Ancak aynı çalışmada ÇÇTÖ'nün diğer alt boyutları ile ilişki bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Reyome ve Ward (2010) çalışmalarını büyük çoğunluğu kadın olan hemşirelik öğrencileriyle gerçekleştirmiştir. Çalışmamızdan farklı olarak ÇÇTÖ alt boyutlarından yalnızca duygusal istismar ile ilişki bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulmasının nedeninin, çalışmanın örneklem cinsiyet dağılımı ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Literatürde yer alan ve bulgularımızı karşılaştırdığımız bir başka çalışmada Cullen ve Carr (1999), ilişki bağımlılığının fiziksel ve cinsel istismar ile arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Bulgular, fiziksel ve cinsel istismarın ilişki bağımlılığı ile bağlantılı olmadığı yönündedir. Çalışma incelendiğinde, katılımcıların tamamına yakınının bekar katılımcılarda olduğu gözlenmiştir. Çalışmamız ile arasındaki bulguların farklılığının nedeninin bu olduğu düşünülebilir.

Carson ve Baker (1994), istismarın duygusal ve psikolojik biçimleri ile ilişki bağımlılığı arasındaki güçlü bağlantıyı gösteren ilk araştırmacılardandır. Çalışmamızın bulgularını destekleyici şekilde, duygusal istismar geçmişi olan bireylerin ilişki bağımlılığında yüksek puan alma eğiliminde olduklarını bulmuşlardır. Buna ek olarak, ebeveynlik tarzları ve uygulamaları ile ilişki bağımlılığı üzerine yapılan araştırmalar, duygusal istismarın ilişki bağımlılığı ile bağlantılı olduğu şeklindeki sonucu desteklemektedir (Crothers ve Warren 1996). Bununla birlikte, ilişki bağımlılığının zorlayıcı, kontrol edici ve besleyici olmayan ebeveynlik biçimleriyle pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra Fischer ve Crawford (1992) baba tarafından otoriter ebeveynliğin yüksek ilişki bağımlılığı puanları ile bağlantılı olduğunu bulmuşlardır. Çalışmamızda da Vedat Şar aşırı kontrol koruma alt boyutunu eklediği ÇÇTÖ kullanılmıştır. Bu nedenle ebeveynlik stilleri çalışmamız için önemli bir değişken olmuştur.

Çalışmamızın bulguları arasında dikkat çeken noktalardan biri hem evli olan katılımcılarda hem de ilişkisi olan bekar katılımcılarda istismar ve ihmalin ilişki bağımlılığına etki yönüdür. Duygusal ve fiziksel istismar puanları ile ilişki bağımlılığı arasında pozitif yönlü ilişki iki örneklem grubunda da gözlenmektedir. Bunun yanı sıra duygusal ve fiziksel ihmal ile ilişki bağımlılığı arasında negatif ilişki bulunmaktadır. Bulgularımızdaki bu benzerlik, çocukluk çağındaki istismarın erişkinlikte bireylerin partner ilişkilerini olumsuz yönde etkileyerek uyumsuz şemalar yaratabilecek bir unsur olabileceğine işaret etmektedir.

Araştırma bulgularımız arasında benlik saygısı ile ilişki bağımlılığı arasında negatif yönde anlamlı ilişki gözlemlendiği yer almaktadır. Bu inceleme, hem örneklemimiz bir bütün olarak ele alındığında hem de evli olan ve romantik ilişkisi olan bekar bireyler olarak ayrı ayrı değerlendirildiğinde aynı sonuç elde edilmektedir. Katılımcılardan ilişki bağımlılığı düzeyleri yüksek bulunanların benlik saygısı düzeylerinin daha düşük olduğu gözlemlenmiştir. Bulgularımızı destekleyici şekilde benlik saygısı ile ilişki bağımlılığı arasındaki negatif ilişki literatürde yürütülen çalışmalarda mevcuttur (Marks, Blore, Hine & Dear, 2012; Springer ve ark., 1998; Fischer, & Spann, 1991). Cermak'a (1991) göre ilişki bağımlılığı düzeyleri yüksek kişiler, ciddi olumsuz sonuçlarla karşı karşıya kalmamak için, diğer insanların davranışlarını etkileme veya kontrol etme amacıyla sürekli olarak benlik saygılarını ikinci plana atmakta ve düşük benlik saygısı geliştirmektedirler. Araştırmamızda hem evli hem de romantik ilişkideki bekar bireylerin benlik saygısı

ilişki bağımlılığını yordamıştır, bu da bu iki değişken arasındaki ilişkinin bireylerin medeni durumuna bağlı olarak değişmediğini göstermektedir. Bu ilişkinin farklı kültürel gruplar arasında da mevcut olduğu literatürde gösterilmiştir. Örneğin, Bagheri (2005) ilişki bağımlılığı ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi Meksikalı ve Amerikalı üniversite öğrencileri olmak üzere iki farklı örneklem üzerinde incelemiş ve karşılaştırmıştır. Bulgular, her iki örneklem için de geçerli olmak üzere, çalışmamızın bulgularını destekleyici şekilde ilişki bağımlılığı ve benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Düşük benlik saygısı olan katılımcıların, etnik kökenine göre değişmeksizin, yüksek ilişki bağımlılığı olduğu ileri sürülmektedir.

Çalışmamızın bazı kısıtlılıkları bulunmaktadır. Verilerin çevrimiçi ortamda toplanmış olması bunlardan biridir ve çevrimiçi araçlar kullanılması sosyoekonomik düzeyi görece yüksek bir gruba ulaşılmasına yol açmıştır. Araştırmamızın bulguları değerlendirilirken, örneklem çeşitliliğimizin yüksek olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Bir diğeri, sınırlamalarından kullanılan ölçeklerin öz bildirim niteliğinde olmasıdır. Çocukluk çağı travmalarını ölçmede kullanılan ölçek, yapısı gereği hem öz bildirim niteliğinde hem de geriye dönüktür. Zaman geçtikçe, çocukluk deneyimlerinin anıları kaybolabilir ve bireyin hissettiği mağduriyetin doğruluğu sorgulanabilir. Travmanın geriye dönük değerlendirildiği çalışmalar, bu gibi hata paylarına sahip olabilir. Benzer şekilde, bireyler ilişki bağımlılığı belirtilerini gösteriyor olsa da bağımlılık düzeylerinin farkında olmamaları mümkündür. Bir başka deyişle, bazı bireyler, ilişki bağımlılık düzeylerini doğru bir şekilde rapor edecek öz farkındalığa sahip olmayabilir veya bir öz bildirim ölçeğine verilen yanıtları etkileyebilecek olan ilişki bağımlılığı eğilimlerini reddetmek için önemli psikolojik nedenleri olabilir. Bir diğeri sınırlılık ise çalışmanın kesitsel tasarımıdır ve bu nedenle incelenen değişkenler arasında neden sonuç ilişkisi kurulmasına izin vermemesidir. Son olarak çalışmanın Covid-19 pandemi döneminde yürütülmüş olması nedeniyle tüm yanıtların kitlesel bir travma döneminde toplanmış olduğunun unutulmaması gerektiği düşünülmektedir.

BÖLÜM 6

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Mevcut çalışmanın bulguları klinik ortam için çıkarımlarda bulunulmasına da olanak sağlamaktadır. Klinik durumlarda, ilişki bağımlılığı davranış ve tutumları sergileyen danışanlar için müdahaleler uygulanabilir. ÇÇTÖ'nün fiziksel istismar ve duygusal istismar alt boyutları ile ilişki bağımlılığı arasındaki güçlü pozitif ilişki göz önüne alındığında, ilişki bağımlılığı eğilimleri sergileyen birçok kişinin aynı zamanda çocuklukta ebeveynleri yada bakım verenleri tarafından travma yaşantıya sahip olması muhtemeldir. Danışanın geçmişinin farkına varmak ve önceki deneyimlerinin mevcut işleyişle ilgili yollarını belirlemesine yardımcı olmak ilişki bağımlılığı davranışlarının üstesinden gelmek için faydalı olabilir. Travmanın duygusal biçimleri ile ilişki bağımlılığı arasındaki güçlü ilişkiyi not etmek özellikle önemlidir. Danışanın, bireyin duygusal olarak küçümsendiği, eleştirildiği veya göz ardı edildiği yolları keşfetmesi ve danışanın bu deneyimlerin nasıl başkalarını ilk sıraya koymasına ve kendi ihtiyaçlarını ihmal etmesine yol açtığını anlamasına yardımcı olması yararlı olabilir. Ayrıca, danışanın kendisi hakkında ve kendisine yönelik olumlu ve sağlıklı düşünce ve davranışları teşvik etmek için kendi kendini besleyen davranışlarda bulunabileceği yolları keşfetmek de faydalı olabilir.

Çalışmamızın bulguları ışığında gelecek çalışmalar için olası bir aracı değişken de benlik saygısıdır. Benlik saygısının çocukluk çağı travmaları ve ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkiye aracılık eden bir değişken veya değişkenler dizisi olması muhtemeldir. Örneğin, duygusal istismarın sonuçlarıyla ilgili literatür, duygusal istismarın mağdurun benlik saygısı üzerinde uzun süreli etkileri olduğunu göstermektedir (Briere ve Runtz, 1990; Solomon, 1999). Ayrıca, yüksek düzeyde ilişki bağımlılığı olan bireylerin düşük benlik saygısına sahip olma eğiliminde

oldukları görülmektedir (Carr ve Cullen, 1999; Springer, Britt ve Schlenker, 1998; Wells, Glickhauf-Hughes ve Jones, 1999). Bu nedenle, çocukluk döneminde duygusal kötü muamelenin kişinin benlik ve öz değer duygusunu etkilemesi ve bunun da başkalarıyla karşılıklı bağımlı bir ilişki tarzı geliştirme olasılığı da dahil olmak üzere, kişilerarası ilişkilerde sonraki yaklaşımların doğasını ve kalitesini etkilemesi mümkündür.

KAYNAKÇA

- Akhunlar, M. N. (2010). An investigation about the relationship between life satisfaction and loneliness of nursing students in Uşak University. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 2409-2415.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 95-119.
- Altıparmak, S. (2008). Çocuk istismar ve ihmalinin çocuk bedeni üzerine etkileri. *Çocuk Dergisi*, 8(1), 9-13.
- Álvaro, J. L., Garrido, A., Pereira, C. R., Torres, A. R., & Barros, S. C. (2019). Unemployment, self-esteem, and depression: Differences between men and women. *The Spanish Journal of Psychology*.
- Amad, S., Gray, N. S. & Snowden, R. J. (2020). Self-esteem, narcissism, and aggression: Different types of self-esteem predict different types of aggression. *Journal of Interpersonal Violence*.
- Ançel, G. (2012). Karşılıklı bağımlılık kavramı: Hemşirelikle ilişkisi ve karşılıklı bağımlılığı belirleme araçları. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, (1), 70-78.
- Ançel, G. ve Kabakçı, E. (2009). Psychometric properties Turkish form of codependency assessment tool. *Archives of Psychiatric Nursing*, 23(6), 441-453.
- APA (1980). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (3rd ed.) (DSM-III). Washington DC: American Psychiatric Association,
- APA (1994). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4th ed.) (DSM-IV). Washington DC: American Psychiatric Association.
- APA (2000). *Mental bozuklukların tanıs ve sayımsal elkitabı* (4. Baskı, E. Köroğlu, Çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- APA (2013). *Mental bozuklukların tanıs ve sayımsal elkitabı* (5. Baskı, E. Köroğlu, Çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- APA (2014). *DSM-5 tanı ölçütleri başvuru el kitabı* (1. Baskı, E. Köroğlu, Çev.). Ankara: HYB Yayınları.

- APSAC (1995). Psychosocial evaluation of suspected psychological maltreatment in children and adolescents. *Practice Guidelines*.
- Arslan, G. ve Balkıs, M. (2016). Ergenlerde duygusal istismar, problem davranışlar, özyeterlik ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki. *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 8-22.
- Arslan, C., Hamarta, E., Özyeşil, Z. ve Saygın, Y. (2011). Üniversite öğrencilerinde yalnızlığın kimlik statüleri açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 89-99.
- Aydın, B. (2013). Benlik kavramı ve ben şemaları. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(8), 41-47.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-241.
- Bayraktar, S. (2012). *Psikolojik travma*. Ankara: Nobel Tıp Yayınları.
- Bagheri, P. (2005). *Predictors of codependency among European American and Mexican American College Females*. USA: Dissertation, University of La Verne.
- Beattie, M. (1992). *Codependent no more: How to stop controlling others and start caring for yourself*. Minnesota: Hazelden Publishing.
- Berlin, L. J., & Dodge, K. A. (2004) Invited commentary relations among relationships. *Child Abuse & Neglect*, 28(11), 1127-1132.
- Blatt, S. J. & Zuroff, D. C. (1992). Interpersonal relatedness and self-definition: Two prototypes for depression. *Clinical Psychology Review*, 12, 527-562.
- Briere, J., & Runtz, M. (1990). Differential adult symptomatology associated with three types of child abuse histories. *Child Abuse and Neglect*, 14, 357-364.
- Brown, G. R., & Anderson, B. (1991). psychiatric morbidity in adult inpatients with childhood histories of sexual and physical abuse. *American journal of Psychiatry*, 148(1), 55-61.
- Bruno, F. J. (1996). *Psikoloji tarihine giriş* (G. Sevdiren, Çev.). İstanbul: Kıbele Yayınevi.
- Burger, J. M. (2004). *Kişilik* (İ. D. Erguvan Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Carr, A. & Cullen, J. (1999). Codependency: An empirical study from a systemic perspective. *Contemporary Family Therapy*, 21(4), 505-526.

- Carr, C. P., Martins, C. M., Stingel, A. M., Lemgruber, V. B., & Juruena, M. F. (2013). The role of early life stress in adult psychiatric disorders: A systematic review according to childhood trauma subtypes. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 201, 1007-1020.
- Carson, A., & Baker, R. (1994). Psychological correlates of codependency in women. *The International Journal of the Addictions*, 29, 395-407.
- Carson, A., K. T. (1990). *Women and codependency: A study of objective relations, depression, and childhood experience*. (Doctoral dissertation), California School of Professional Psychology, San Diego.
- Cermak, T. L. (1991). Co-addiction as a disease. *Psychiatric Annals*, 21(5), 266–272.
- Cohen, P., Brown, J., & Smaile, E. (2001). Child abuse and neglect and the development of mental disorders in the general population. *Development and Psychopathology*, 13(4), 981–999.
- Combellick, J. L., Dziura, J., Portnoy, G. A., Mattocks, K. M., Brandt, C. A., & Haskell, S. G. (2019). Trauma and sexual risk: do men and women veterans differ? *Women's Health Issues*, 29, S74-S82.
- Compton, J. S., & Follette, V. M. (1998). Couples surviving trauma: Issues and interventions. In V. M. Follette, J. I. Ruzek & F. R. Abueg (Eds.), *Cognitive-behavioral therapies for trauma* (pp. 321–352). New York: Guilford.
- Connell, J. P., Spencer, M. B., & Aber, J. L. (1994). Educational risk and resilience in African-American youth: Context, self, action, and outcomes in school. *Child Development*, 65(2), 493-506.
- Cooper, M. (1995). Applying the codependency model to a group for families of obsessive-compulsive people. *Health & Social Work*, 20(4), 272-278.
- Coopersmith, S. (1967). *The antecedents of self-esteem*. San Francisco: H Freeman and Company.
- Crothers, M., & Warren, L. (1996). Parental antecedents of adult codependency. *Journal of Clinical Psychology*, 52, 231-239.
- Çocuk ve Gençlik Merkezi (2006). Çocuk ihmal ve istismarına multidisipliner yaklaşım.
- Dear, E., G., & Roberts, M., C. (2002). The relationships between codependency and femininity and masculinity. *Sex Roles*, 46(5/6), 159-165.
- De Araujo, P., & Lagos, S. (2013). Self-esteem, education, and wages revisited. *Journal of Economic Psychology*, 34, 120-132.
- Demirkapı Z. (2016). Case-based surveillance study in Judicial districts in Turkey: Child sexual abuse sample from four provinces. *Child & Family Social Work*, 23, 1-8.

- Demirkapı, E. Ş. (2013). *Çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Dubowitz, H. (2009). Tackling child neglect: A role for pediatricians. *Pediatric Clinics of North America*, 56, 363-378.
- Egeland, B., Sroufe, L. A., & Erickson, M. (2011). The developmental consequence of different patterns of maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 7(4), 459-469.
- Eisenberg, S., & Delaney, D. J. (1993). *Psikolojik danışma süreci* (N. Ören ve M. Takkaç, Çev.). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Evgin, D. ve Sümen, A. (2021). Childhood abuse, neglect, codependency, and affecting factors in nursing and child development students. *Perspectives in Psychiatric Care*.
- Evren, C. ve Ögel, K. (2003). Alkol/madde bağımlılarında dissosiyatif belirtiler ve çocukluk çağı travması, depresyon, anksiyete ve alkol/madde kullanımı ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 4(1), 30-37.
- Ferenczi, S. (2018). *Psikolojik travma* (4. Baskı). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Fertman, C. I., & Chubb, N. H. (1992). The effects of a psychoeducational program on adolescents' activity involvement, self-esteem, and locus of control. *Adolescence*, 27(107), 517.
- Fischer, J. L., Spann, L. & Crawford, D. (1991). Measuring codependency. *Alcoholism Treatment Quarterly*, (8), 87-100.
- Fischer, J. L., & Crawford, D. W. (1992). Codependency and parenting styles. *Journal of Adolescent Research*, 7(3), 352-363.
- Fuller, J. A., & Warner, R. M. (2000). Family stressors as predictors of codependency. *Genetic Social and General Psychology Monographs*, 126(1), 5-24.
- Gentile, B., Grabe, S., Dolan-Pascoe, B., Twenge, J. M., Wells, B. E., & Maitino, A. (2009). Gender differences in domainspecific self-esteem: A meta-analysis. *Review of General Psychology*, 13, 34-45.
- Giordano J., P., Lindley, R., N. & Hammer D., E. (1999). Codependency: predictors and psychometric issues. *Journal of Clinical Psychology*, 55(1), 59-64.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z. ve Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-134.
- Güner İ., Güner Ş. ve Şahan M. (2010). Çocuklarda sosyal ve medikal bir problem: İstismar. *Van Tıp Dergisi*, 17(3).

- Hamarman, S., & Bernet, W. (2000). Evaluating and reporting emotional abuse in children. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 39, 928- 930.
- Hardt, J., & Rutter, M. (2004). Validity of adult retrospective reports of adverse childhood experiences: Review of the evidence. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45, 260-273.
- Harris, M. A., Donnellan, M. B., Guo, J., McAdams, D. P., Garnier-Villarreal, M., & Trzesniewski, K. H. (2017). Parental co-construction of 5-to 13-year-olds' global self-esteem through reminiscing about past events. *Child Development*, 88(6), 1810-1822.
- Harter, S. (1998) The Development of self-representation. In Damon, W. & Eisenberg, N., (Eds.), *Handbook of child psychology*, (5th Ed., Vol. 3, 518- 553). Chichester: Social, Emotional, and Personality Development, John Wiley & Sons.
- Helvacı Çelik, F. G. ve Hocaoglu, Ç. (2018). Çocukluk çağı travmaları: Bir gözden geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(4), 695-711.
- Herman, J. (1992). *Travma ve iyileşme* (5. Baskı). İstanbul: Literatür Yayınları.
- Herman, J. (2011). *Travma ve iyileşme* (2. Baskı) İstanbul: Şefik Basım Yayıncılık.
- Herman, J. L. (2016). *Travma ve iyileşme* (4. Baskı, T. Tosun, Çev.). İstanbul: Literatür.
- Hiçdurmaz, D. ve Öz, F. (2011). Benliğin bilişsel yaklaşımla güçlendirilmesi. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 68-78.
- Dünya Sağlık Örgütü (1992). *ICD-10 ruhsal davranışsal bozukluklar sınıflandırması* (M. O. Öztürk ve B. Uluğ, Çev.). Ankara, Türkiye Sinir ve Ruh Sağlığı Derneği.
- Irvine, D. M., & Evans, M. G. (1995). Job satisfaction and turnover among nurses: Integrating research findings across studies. *Nursing Research*, 44(4), 246–253.
- Jeremiah, D. & Joan, M. G. (1993). Use of bowen theory. *Journal of Addictions and Offender Counseling*, 14(1), 25-35.
- Kalkan, M. (2008). The Relationship of psychological birth order to irrational relationship beliefs. *Social and Behavior and Personality*, 36(4), 455-466.
- Karasu, F. ve Bilgen, F. (2017). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışları. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 22-34.
- Kelly, J. B. (2003). Parents with enduring child disputes: Multiple pathways to enduring disputes1. *Journal of Family Studies*, 9(1), 37-50.

- Kling, K., Hyde, J., Showers, C., & Buswell, B. (1999). Gender differences in self-esteem: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 125, 470-500.
- Knudson, M. T. & Terrell, K. H. (2012). Codependency, perceived interparental conflict, and substance abuse in the family of origin. *The American Journal of Family Therapy*, 40, 245-257.
- Kobosko, J., Jedrzejczak, W. W., Gos, E., Geremek-Samsonowicz, A., Ludwikowski, M., & Skarzynski, H. (2018). Self-esteem in the deaf who have become cochlear implant users as adults. *Plos One*, 13(9), e0203680.
- Kumbaroğlu, Z. B. (2013). *Spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri ile benlik saygısı düzeylerinin çeşitli sosyo-demografik özelliklerine göre karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Laizane, I. (2012). Adolescent behavior problems and codependence in dysfunctional family context. *Engineering for Rural Development*, 11, 633-637.
- Lancer, D. (2017). Codependency addiction: Stages of disease and recovery. *Global Journal of Addiction & Rehabilitation Medicine*, 2(2), 1-2.
- Lee, R. D., & Chen, J. (2017). Adverse childhood experiences, mental health, and excessive alcohol use: Examination of race/ethnicity and sex differences. *Child Abuse & Neglect*, 69, 40-48.
- Lingren, H. G. (1991). Self-esteem in children. *Children and Family*, 12, 1-3.
- Loughead, T. A. (1991). Addictions as a process: Commonalties or copendence. *Contemporary Family Therapy*, 13, 455-470.
- Marks, D., G., Blore, R., L., Hine, W., D. & Dear, E., G. (2012). Development and validation of a revised measure of codependency. *Australian Journal of Psychology*, 64, 119-127.
- Mason, P., & Thomas, J. R. (1972). *Child abuse and neglect part I: Historical overview*. Legal Matrix, and Social Perspectives, 50 N.C. L. Rev.
- Mikaeili, N., Barahmand, U. & Abdi, R. (2013). The prevalence of different kinds of child abuse and the characteristics that differentiate abused from nonabused male adolescents. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(5), 975-996.
- Mukba, G. (2013). *Üniversite öğrencilerinde ilişki bağımlılığının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Murry, S. K., Baker, A. W., & Lewin, L. (2000). Screening families with young children for child maltreatment potential. *Pediatric Nursing*, 26(1), 47-65.
- Ovayolu, N., Uçan, Ö. ve Serindağ, S. (2007). Çocuklarda cinsel istismar ve etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 14-22.

- Özdemir, N. ve Buzlu, S. (2019). Codependency in nurses and related factors. *Annals of Medical Research*, 26(7), 1145-51.
- Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam*, 7(3), 4-9.
- Özlu, A., Yıldız, M. ve Aker, T. (2010). Posttraumatic growth and related factors in caregivers of schizophrenia patients. *Issue*, 12, 15.
- Perry, B., & Szalavitz, M. (2015). *Köpek gibi büyütülmüş çocuk* (8. Baskı, E. Söğüt, Çev.). İstanbul: Okuyanuş Yayınılık.
- Redner, L. L., & Den Herder, D. (1992). Case management's role in effecting appropriate. *Rehabilitation Journal*, 15(3), 37-45.
- Reyome, N. D., & Ward, K. S. (2007). Self-reported history of childhood maltreatment and codependency in undergraduate nursing students. *Journal of Emotional Abuse*, 7(1), 37-50.
- Reyome, N. D., Ward, K. S., & Witkiewitz, K. (2010). Psychosocial variables as mediators of the relationship between childhood history of emotional maltreatment, codependency, and self-silencing. *Journal of Aggression, Maltreatment, Trauma*, 19(2), 159-179.
- Rijavec, M., Brdar, I., & Miljkovic, D. (2011). Aspirations and well-being: Extrinsic vs. intrinsic life goals. *Journal for General Social Issues*, 20(3): 693-710.
- Rounsaville, B. J., Weissman, M. M., Prusoff, B. A. & Herceg-Baron, R. L. (1979). Marital disputes and treatment outcome in depressed women. *Compr Psychiatry*, 20, 483-490.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Rusnakova, M. (2014). Codependency of the members of family of an alcohol addict. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 132, 647-653.
- Saunders, B. E. & Adams, Z. W. (2014). Epidemiology of traumatic experiences in childhood. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of N. America*, 23(2), 167-84.
- Schultz, D. P, & Schultz S. E. (2007). Modern psikoloji ve tarihi (Y. Aslan, Çev.). İstanbul: Kaknüş Yayınları.
- Sher, J. K. (1997). Psychological characteristics of children of alcoholics. *Alcohol Health & Research World*, 21(3), 247-254.
- Solomon, C. (1999). Effects of parental verbal aggression on children's self esteem and school marks. *Child Abuse and Neglect*, 23, 339-351.
- Springer, C. A., Britt, W. T., & Schlenker R. B., (1998), Codependency: Clarifying the construct, *Journal of Mental Health Counseling*, 20(2), 141-158.

- Stafford, L. L. (2001). Is codependency a meaningful concept?. *Issues In Mental Health Nursing*, 22, 273-286.
- Stessman, J., Cohen, A., Hammerman-Rozenberg, R., Bursztyn, M., Azoulay, D., Maaravi, Y., & Jacobs, J. (2008). Holocaust survivors in old age: The jerusalem longitudinal study. *Journal of the American Geriatrics Society*, 56, 470-477
- Şahin, F. ve Taşar, M. A. (2012). Cinsel istismar ve ensest. *Türk Pediatri Arşivi*, 47(3), 159-164.
- Şar, V. (1998). Kötüye kullanım ve ihmalle ilişkili sorunlar. E. Köroğlu ve C. Güleç (Ed.), *Psikiyatri temel kitabı içinde* (2. Cilt, s. 823-833). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Şenol Durak, E. ve Durak, M., (2011). The mediator roles of life satisfaction and self-esteem between the affective components of psychological wellbeing and the cognitive symptoms of problematic internet use. *Social Indicators Research*, 103, 23-32.
- Tafarodi, R.W., & Swann Jr, W.B. (1995). Self-linking and self-competence as dimensions of global self-esteem: Initial validation of a measure. *Journal of Personality Assessment*, 65(2), 322-342.
- Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.
- Tercier, A. (2008). Child abuse. In M. Ja (Ed.), *Emergency medicine* (4th Ed, pp. 1108-1118). St.Louis: Mosby.
- Tıraşçı, Y. ve Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70- 74.
- Tolstikova, E. (2010). *Kederde duygusal işleyiş ve anlam oluşturma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Saskatchewan Üniversitesi. Kanada.
- Topbaş, M. (2004). İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3(4), 76-80.
- Topçu, S. (2009). *Cinsel istismar*. Phoenix Yayınevi.
- Topkara, M. (2011). *Kadın erkek ilişkilerin psikolojisi*. İstanbul: Karma Yayınevi.
- Wells, M., Glickauf-Hughes, C., & Jones, R. (1999). Codependency: A grass roots construct's relationship to shame-proneness, low self-esteem, and childhood parentification. *The American Journal of Family Therapy*, 27, 63-71.
- Wells, C., M., Hill, B., M., Brack, G., Brack, J., C. & Firestone, E., E. (2006). Codependency's relationship to defining characteristics in college students. *Journal of College Students Psychotherapy*, 20(4), 71-84.

- Whisman, A. M. (2006). Childhood trauma and marital outcomes in adulthood. *Personal Relationships*, 13(4), 375-386.
- WHO (2006) *Preventing child maltreatment: A guide to taking action and generating evidence*. Geneva: World Health Organisation.
- Wright, H., P. & Wright, D., G. (1999). The two faces of codependent relating: A research- based perspective. *Contemporary Family Therapy*, 21(4), 527-543.
- Wood, J. J., McLeod, B. D., Sigman, M., Hwang, W.-C., & Chu, B. C. (2003). Parenting and childhood anxiety: Theory, empirical findings, and future directions. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 44(1), 134-151.
- Yanık, M. ve Özmen, M. (2002). Psikiyatri poliklinigine basvuran hastalarda çocukluk çağı kötüye kullanım/ihmal yasantilari ile intihar, kendine fiziksel zarar verme ve dissosiyatif belirtiler arasindaki iliski. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3(3), 140.
- Güneri Yöyen, E. (2017). Childhood trauma and self-respect. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 267-282. doi: 10.24289.274033
- Yörükoğlu, A. (2000). *Gençlik çağı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yurdakök, K. ve İnce Osman T. (2010). Duygusal istismar ve ihmal. *Katkı Pediatri Dergisi*, 32(4), 423-433.
- Yüksel, Ş. (2000). Felakete uyum ve ruh sağlığı. *Klinik Psikiyatri*, 3, 5-11.
- Zara, A. (2011). *Krizler ve travmalar. Yaşadıkça psikolojik sorunlar ve başa çıkma yolları*. İmge.
- Zeytinoğlu, S. (1991). Sağlık, sosyal hizmet, hukuk ve eğitim alanlarında çalışanların Türkiye’de çocuk istismarı ve ihmali sorunu ile ilgili görüşleri. *Çocuk İstismarı ve İhmali*, 147-161.
- Zoroğlu, S., Şar, V. ve Öztürk, M. B. (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69.

EKLER

EK A FORM VE ÖLÇEKLER

A.1 Bilgilendirilmiş Onam Formu

Bu tez çalışması, Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. FERYAL ÇAM ÇELİKEL danışmanlığında, Klinik Psikoloji yüksek lisans öğrencisi Arda Küçükyıldız tarafından yürütülmüştür. Tezin amacı, yetişkinlerde çocukluk çağı travmalarının ve benlik saygısının, ilişki bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolünün incelenmesidir. Katılım gönüllük esasına dayanmakta olup kimlik belirleyici herhangi bir bilgi gerekmemektedir.

Katılımcıların yanıtları gizli tutulacak, sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Bireysel hiçbir değerlendirme yapılmayacaktır.

Anket genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular içermemektedir. Katılım sırasında ankette yer alan sorular ya da herhangi bir nedenle rahatsızlık duyulduğu takdirde cevaplama işlemi yarıda bırakılabilir.

Bu çalışmaya destek verdiğiniz için şimdiden teşekkür ederiz. Tez hakkında daha fazla bilgi edinmek ya da sorularınız için Arda Küçükyıldız () ile iletişime geçebilirsiniz. Bu çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorsanız, lütfen aşağıdaki bölümü doldurunuz.

A.2 Sosyodemografik ve Diğer Bilgi Formu

Sevgili Katılımcılar,

Bu form sizinle ilgili temel bilgileri edinmek amacıyla hazırlanmıştır. Vereceğiniz cevaplar bilimsel bir çalışma için kullanılacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır. Formun herhangi bir noktasında isim-soy isim bilgisi alınmamaktadır. Formdaki sorulara doğru yanıt vermeniz araştırmanın sonuçlarını etkileyeceği için önem arz etmektedir.

1. Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()
2. Yaşınız:
3. Medeni durumunuz: Evli () Bekar () Boşanmış () Dul () Diğer:.....
4. Eğitim düzeyiniz: Lise ve altı () Üniversite ve üstü ()
5. Bugüne kadar toplam kaç yıl eğitim aldınız?
6. Çalışma durumu: Çalışıyor () Ev hanımı () Öğrenci () Şu an çalışmıyor ()
7. Aylık ortalama gelir düzeyiniz:
8. Aylık ortalama gelir düzeyinizi nasıl tanımlarsınız? Düşük () Orta () Yüksek ()
9. Eşinizin/Partneriniz eğitim düzeyi: Lise ve altı () Üniversite ve üstü ()
10. Annenizin Eğitim düzeyi: Lise ve altı () Üniversite ve üstü ()
11. Babanızın Eğitim düzeyi: Lise ve altı () Üniversite ve üstü ()
12. Şu anda herhangi bir psikiyatrik /psikolojik tedavi/terapi desteği alıyor musunuz?
Evet () Hayır ()
13. Sizde alkol, madde ya da başka bir bağımlılığınız var mı?
Evet () Hayır ()
14. Evet ise nedir?
15. Eşiniz/Partnerinizde alkol, madde ya da başka bir bağımlılık var mı?
Evet () Hayır ()
16. Evet ise nedir?
17. Ailenizde alkol, madde ya da başka herhangi bir bağımlılığı olan birey var mı?
Evet () Hayır ()
18. Evet ise nedir? ve kimdedir?

A.3 Çocukluk Çağı Travma Ölçeği

Her bir madde için aşağıdaki seçeneklerden birini işaretleyiniz:

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık Çocukluğumda ya da ergenliğimde...

1)Yeterli yemeğim olurdu.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

2) Gündelik bakım ve güvenliğim sağlanıyordu.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

3) Anne ya da babam kendilerine layık olmadığımı ifade ederlerdi.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

4) Fiziksel ihtiyaçlarım tam olarak karşılanırdı.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

5) Ailemde sorunlarımı paylaşabileceğim biri vardı

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

6) Üst baş açısından bakımsızdım.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

7) Sevildiğimi hissediyordum.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

8) Anne ya da babam kendimden utanmama neden olurdu.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

9) Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

10) Ailemde değiştirmek istediğim şeyler vardı.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

11) Ailedekiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

12) Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

13) Anne ya da babam fikirlerimi önemserdi.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

14) Ailedekiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

15) Fiziksel bakımdan hırpalanmış olduğuma inanıyorum.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

16) Çocukluğum mükemmeldi.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

17) Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

18) Ailemde birisi benden nefret ederdi.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

19) Ailedekiler kendilerini birbirlerine yakın hissedilerdi.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

20) Biri bana cinsel amaçla dokunmaya ya da kendisine dokundurtmaya çalıştı.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

21) Kendisi ile cinsel ilişki kurmadığım takdirde bana zarar vermekle tehdit eden biri vardı.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

22) Benim ailem dünyanın en iyisiydi.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

23) Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

24) Birisi bana cinsel tacizde bulundu.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

25) Ailemdelikler bana karşı suçlayıcıydı.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

26) İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecektir birisi vardı.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

27) Cinsel istismara uğradığım kanısındayım.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

28) Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

29) Ailemdelikler yaşlıtlarımla ve arkadaşlarımla görüşmemi kısıtlardı.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

30) Ailemdelikler her şeyime karıştırdı.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

31) Anne ve babam bir işi kendi başıma yapmama fırsat verirlerdi.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

32) Ailemdelikler rahat vermeyecek derecede peşimdeydiler.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

33) Anne ya da babam beni kontrol etmek için kişisel eşyalarımı benden habersiz karıştırdı.

1.Hiçbir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

A.4 Benlik Saygısı Ölçeği

1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış
2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış
3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış
4. Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar birşeyler yapabilirim.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış
5. Kendimde gurur duyacak fazla bir şey bulamıyorum.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış
6. Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış
7. Genel olarak kendimden memnunum.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış
8. Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış
9. Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış
10. Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.
a. Çok doğru b. Doğru c. Yanlış d. Çok Yanlış

A.5 İlişki Bağımlılığı Ölçeği

1. Benim için karar vermek zordur

- a) Tamamen Katılmıyorum b) Kısmen Katılmıyorum c) Biraz Katılmıyorum
d) Biraz Katılıyorum e) Kısmen Katılıyorum f) Tamamen Katılıyorum

2. Benim için hayır demek zordur.

- a) Tamamen Katılmıyorum b) Kısmen Katılmıyorum c) Biraz Katılmıyorum
d) Biraz Katılıyorum e) Kısmen Katılıyorum f) Tamamen Katılıyorum

3. Benim için zarif biçimde yapılan iltifatları kabul etmek zordur.

- a) Tamamen Katılmıyorum b) Kısmen Katılmıyorum c) Biraz Katılmıyorum
d) Biraz Katılıyorum e) Kısmen Katılıyorum f) Tamamen Katılıyorum

4. Bazen odaklanmam gereken sorunlar olmadığında, kendimi adeta sıkkın ya da boş hissederim.

- a) Tamamen Katılmıyorum b) Kısmen Katılmıyorum c) Biraz Katılmıyorum
d) Biraz Katılıyorum e) Kısmen Katılıyorum f) Tamamen Katılıyorum

5. Kendileri için yapabilecekleri şeylerde, başkaları için genellikle bir şey yapmam.

- a) Tamamen Katılmıyorum b) Kısmen Katılmıyorum c) Biraz Katılmıyorum
d) Biraz Katılıyorum e) Kısmen Katılıyorum f) Tamamen Katılıyorum

6. Kendim için güzel bir şey yaptığımda genellikle kendimi suçlu hissederim.

- a) Tamamen Katılmıyorum b) Kısmen Katılmıyorum c) Biraz Katılmıyorum
d) Biraz Katılıyorum e) Kısmen Katılıyorum f) Tamamen Katılıyorum

7. Çok fazla kaygılanmam

- a) Tamamen Katılmıyorum b) Kısmen Katılmıyorum c) Biraz Katılmıyorum
d) Biraz Katılıyorum e) Kısmen Katılıyorum f) Tamamen Katılıyorum

8. Hayatımdaki insanlar, yaptıkları şeyleri değiştirdiklerinde, kendi kendime bir şeylerin daha iyi olacağını söylerim.

a) Tamamen Katılmıyorum b) Kısmen Katılmıyorum c) Biraz Katılmıyorum

d) Biraz Katılıyorum e) Kısmen Katılıyorum f) Tamamen Katılıyorum

9. İlişkide bulduğularımın her zaman yanlarında bulunurum ancak onlar nadiren benim yanımda bulunurlar.

a) Tamamen Katılmıyorum b) Kısmen Katılmıyorum c) Biraz Katılmıyorum

d) Biraz Katılıyorum e) Kısmen Katılıyorum f) Tamamen Katılıyorum

10. Bazen diğer ilişki ve sorumlulukları ihmal edecek kadar sadece bir kişiye odaklanırım.

a) Tamamen Katılmıyorum b) Kısmen Katılmıyorum c) Biraz Katılmıyorum

d) Biraz Katılıyorum e) Kısmen Katılıyorum f) Tamamen Katılıyorum

11. Bana acı veren ilişkiler kuran biri gibiyim.

a) Tamamen Katılmıyorum b) Kısmen Katılmıyorum c) Biraz Katılmıyorum

d) Biraz Katılıyorum e) Kısmen Katılıyorum f) Tamamen Katılıyorum

12. Genellikle, başkalarının (içimdeki) “gerçek beni” görmelerine izin vermem.

a) Tamamen Katılmıyorum b) Kısmen Katılmıyorum c) Biraz Katılmıyorum

d) Biraz Katılıyorum e) Kısmen Katılıyorum f) Tamamen Katılıyorum

13. Biri beni üzdüğünde uzun zaman içimde tutarım, ancak bir süre sonra patlarım.

a) Tamamen Katılmıyorum b) Kısmen Katılmıyorum c) Biraz Katılmıyorum

d) Biraz Katılıyorum e) Kısmen Katılıyorum f) Tamamen Katılıyorum

14. Çatışmalardan kaçınmak için genellikle her yolu denerim.

a) Tamamen Katılmıyorum b) Kısmen Katılmıyorum c) Biraz Katılmıyorum

d) Biraz Katılıyorum e) Kısmen Katılıyorum f) Tamamen Katılıyorum

15. Sık sık, ürkütücü ya da kötü bir şeyler olacağına dair içimde bir his olur.

a) Tamamen Katılmıyorum b) Kısmen Katılmıyorum c) Biraz Katılmıyorum

d) Biraz Katılıyorum e) Kısmen Katılıyorum f) Tamamen Katılıyorum

16. Sıklıkla başkalarının gereksinimlerini kendiminkilerin önüne koyarım.

- a) Tamamen Katılmıyorum b) Kısmen Katılmıyorum c) Biraz Katılmıyorum
d) Biraz Katılıyorum e) Kısmen Katılıyorum f) Tamamen Katılıyorum

EK B ETİK KURUL ONAYI

**FMV IŞIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
ETİK KURUL ALT KOMİSYON RAPORU**

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrenci no'lu, Arda Küçükyıldız tarafından yürütülecek olan “Yetişkinlerde Çocukluk Çağı Ruhsal Travmasının ve Benlik Saygısının, İlişki Bağımlılığı Üzerindeki Yordayıcı Rolü” başlıklı tez araştırma protokolüne ait dosyanın incelenmesi sonucunda; tez araştırmasında katılımcıların risklerinin bulunmadığı, katılımcı/örneklem seçiminin yeterli olduğu, savunmasız herhangi bir katılımcının bulunmadığı, katılımcıların gönüllü olarak katıldığını belgeleyen bilgilendirilmiş onay formunun düzenlendiği, katılımcıların gizlilik ilkesine uygun olarak bilgi ve verilerinin korunduğu, kimlik bilgilerinin saklı tutularak bulguların sadece bilimsel amaçla ve toplum yararı için kullanılacağına açıklandığı belirlenmiş ve etik yönden uygun bulunmuştur. 11.03.2021

Doç. Dr. Berna Akçınar

Dr. Öğr. Üyesi Z. Deniz Aktan

Dr. Öğr. Üyesi Selin Karaköse

ÖZGEÇMİŞ